

บทที่ ๒

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้หลักเบญจศีลในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนศรีธรรมราชศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมเพื่อรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

๒.๑ ความสำคัญของการใช้หลักเบญจศีลในการดำเนินชีวิต

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับหลักเบญจศีล

๒.๒.๑ ความหมายของศีลในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๒.๒.๒ ประเภทของศีลในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๒.๒.๓ ความหมายของเบญจศีล

๒.๒.๔ ความมุ่งหมายของการรักษาเบญจศีล

๒.๒.๕ อานิสงส์ของการรักษาเบญจศีล

๒.๒.๖ โทษของการละเมิดเบญจศีล

๒.๓ สภาพการณ์ปัจจุบันของโรงเรียนศรีธรรมราชศึกษา

๒.๔ การปฏิบัติตามหลักเบญจศีลของนักเรียนโรงเรียนศรีธรรมราชศึกษา

๒.๕ เอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

๒.๖ สรุปกรอบแนวคิด

๒.๑ ความสำคัญของการใช้หลักเบญจศีลในการดำเนินชีวิต

เบญจศีลหรือศีล ๕ เป็นมนุษยธรรม คือธรรมของมนุษย์ ที่มีความตั้งใจที่จะงดเว้นจากความชั่ว ความทุจริตทางกายและวาจา รวมทั้งสิ่งไม่ดีทุกประการ^๑ เพราะคนเราจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้นั้น มิใช่ว่าจะเกิดมาเป็นมนุษย์เท่านั้น จะต้องมียุทธสำหรับมนุษย์อีกด้วย^๒ ซึ่งศีลเป็นการรักษากาย วาจาและใจให้สงบและเยือกเย็น เป็นพื้นฐานการดำรงชีวิตของมนุษยชาติ และเป็นข้อปฏิบัติเพื่อสังคมที่ร่มเย็น พระพุทธเจ้าทรงพิจารณาเห็นว่า โลกนี้จะสงบร่มเย็นเมื่อคนเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ไม่เบียดเบียนกันทางกาย วาจา อันมีพื้นฐานมาจากใจ การกระทำใดที่พระพุทธศาสนาถือว่า

^๑พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๒๐๖.

^๒สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช, *ความจริงที่ต้องเข้าใจ*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๓๐.

เป็นการกระทำที่ดีและที่ชั่ว คำตอบสำหรับฆราวาสผู้ครองเรือนทั่วไปอยู่ในศีล ๕ และศีล ๕ เป็นการปฏิบัติตามแนวพระพุทธศาสนาขั้นต้น หากประพฤติปฏิบัติตามกันไม่ได้ก็จะไม่ได้ประโยชน์จากการเป็นพุทธศาสนิกชน ซึ่งศีล ๕ นี้มีอิทธิพลต่อสังคมมาก เพราะจัดเป็นบรรทัดฐานทางสังคม ด้านศีลธรรมของพุทธศาสนิกชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การรักษาศีล ๕ จึงเป็นการทำความดี ทำให้ผู้ที่รักษาศีลมีคุณสมบัติ มีความสามารถช่วยตนเองได้และส่งเสริมชุมชนต่าง ๆ ให้อยู่ร่วมกันด้วยความเป็นระเบียบ^๓

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศในแนวทางนี้ตอบสนองกับการแก้ไขปัญหาระดับชาติ โดยเน้นการพัฒนาที่มีคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ดำเนินการต่อยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาและวิกฤตการณ์ในสังคมไทย ด้วยการยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามพระบรมราโชวาท ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ซึ่งทรงมีพระราชดำรัสด้วยความห่วงพระทัยว่า “ปัญหาที่สั่งสมมานานจะไม่ได้รับการแก้ไขและจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นในสังคมไทย หากการพัฒนาประเทศยังคงยึดเศรษฐกิจเป็นศูนย์กลางแทนการพัฒนามนุษย์ที่มีคุณภาพของสังคม”

บรรทัดฐานชีวิตคุณธรรมในสังคมไทยมีที่มาจากหลักคำสอนในพุทธศาสนา ซึ่งเป็นคุณธรรมพื้นฐานในวิถีชีวิตของคนไทย ซึ่งอนุมานได้จากการดำเนินชีวิตตามปกติของชาวไทย พุทธ แนวทางคุณธรรมพื้นฐานดังกล่าวได้แก่ ศีล ๕ คือ ไม่มุ่งทำร้ายผู้อื่น ไม่ทุจริตฉ้อโกง ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่หลอกลวงกล่าวเท็จ และไม่เกี่ยวข้องสิ่งเสพติดให้โทษ^๔ หากพิจารณาในรายละเอียดของคุณธรรมพื้นฐาน ๕ ประการ ขั้นต้นแล้วจะพบว่า คุณธรรมดังกล่าวมีแต่จะเสริมสร้างให้สังคมอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข และยังเป็นการพัฒนาคนให้มีคุณสมบัติพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ชุมชน และสังคม ถ้ามนุษย์ในโลกนี้ต่างคนต่างไม่มีศีลกันแล้วจะเห็นได้ทันทีว่า เป็นภาวะที่ทนไม่ได้ ตัวเองก็ทนตัวเองไม่ได้ เมื่อตัวเองไม่มีศีล ตัวเองจะทนพฤติกรรมของตัวเองไม่ได้ ถ้าคนไม่มีศีลกันแล้วจะเกิดเสนียดจัญไรของสังคมมากขึ้น^๕

การสร้างความสุขให้เกิดแก่คนในชาตินั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐบาลต้องเร่งฟื้นฟูสภาพจิตใจ ส่งเสริมให้เกิดการปลูกฝังคุณธรรมให้กับสังคม ซึ่งเป้าหมายที่สำคัญได้แก่ กลุ่มเยาวชนที่กำลังจะเติบโตเป็นกำลังที่สำคัญของชาติ ความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติตามศีล ๕ ของเยาวชนไทย ถือเป็นดัชนีบ่งชี้ในด้านคุณธรรมพื้นฐานที่พุทธศาสนิกชนพึงปฏิบัติ

^๓ธนิศ อยู่โพธิ์, อนิสงส์ศีล ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๘๘.

^๔พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง, ๒๕๔๐), หน้า ๒๒, ๘๔.

^๕พุทธทาสภิกขุ, ทาน ศีล ภาวนา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๐), หน้า ๗๗.

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับหลักเบญจศีล

๒.๒.๑ ความหมายของศีล

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), ได้ให้ความหมายของศีลไว้ในพจนานุกรมพุทธศาสน์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยว่า “ศีล หมายถึง การรักษากาย วาจา ให้เรียบร้อย เป็นการรักษาปกติตามระเบียบวินัย หรือข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว เดิมเรียกว่า “สิกขาบท ๕” เป็นข้อปฏิบัติในการฝึกตน ใครปฏิบัติตามนี้เรียกว่า มีศีลเบื้องต้น”^๖

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงให้ความหมายของศีลไว้ในหนังสือเบญจศีลเบญจธรรมว่า ศีลนั้นเป็นเหมือนบรรทัดสำหรับให้คนประพฤติความดีให้คงที่ เปรียบเหมือนผู้แรกจะเขียนหนังสือ ต้องอาศัยเส้นบรรทัดเป็นหลักไปตามนั้น หนังสือที่เขียนจึงจะมีบรรทัดอันตรง ถ้าหากไม่มีเส้นบรรทัดตัวหนังสือก็จะขึ้นคดลงดังงูเลื้อย เมื่อชำนาญแล้ว ก็จะเขียนไปได้โดยไม่ต้องมีบรรทัดฉันทใด คนแรกประพฤติความดี ไม่ต้องอะไรไว้เป็นหลัก ใจไม่มั่นคงอาจเอนเอียงลงหาทุจริต แม้เพราะ โมหะครอบงำ เมื่อบำเพ็ญศีลให้บริบูรณ์จนเป็นปกติมารยาทได้แล้ว จึงประพฤติคุณธรรมอย่างอื่นก็มักยั่งยืนไม่ผันแปร”^๗

ฝ่ายวิชาการ กองศาสนศึกษา ให้ความหมายของศีลว่า “บรรดากฎ ข้อบังคับ สำหรับอบรมคนในหมู่คณะให้เป็นคนดีงาม อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขนั้น เมื่อกล่าวโดยย่อตามหลักคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ก็สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ ๑) ศีล คือวินัย ได้แก่ คำสั่งสำหรับปกครองกาย วาจาอันเป็นส่วนภายนอก ๒) ธรรม คือหน้าที่ ได้แก่ คำสอนสำหรับปกครองจิตใจ อันเป็นส่วนภายใน ศีล คือวินัยนั้น แบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ๒ ประการ คือ

๑) **อาคาริยวินัย** ได้แก่ วินัยสำหรับคนที่เป็นชาวบ้านทั่วไป คนผู้อยู่ครองเรือน จำต้องประพฤติปฏิบัติ

๒) **อนาคาริยวินัย** ได้แก่ วินัยสำหรับนักบวชหรือบรรพชิต ผู้ไม่ได้อยู่ครองเรือน คือบรรพชิตจำต้องปฏิบัติ”^๘

^๖พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒๐๖.

^๗สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ,เบญจศีลเบญจธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒.

^๘ฝ่ายวิชาการ กองศาสนศึกษา, คู่มือเทคนิคการสอนปริยัติธรรม แผนกธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๕), หน้า ๗๗.

เบญจศีล หมายถึง ความประพฤติชอบทางกาย และวาจา การรักษากาย วาจาให้เรียบร้อย การรักษาปกติตามระเบียบวินัย ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว การควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน ที่มีมาในพระไตรปิฎก ปรากฏในคัมภีร์ชั้นอุปทาน และพุทธวงศ์ ต่อมาในสมัยหลังมีชื่อเรียกเพิ่มขึ้นว่าเป็นนิจศีล คือ ศีลที่คฤหัสถ์ควรรักษาเป็นประจำ บ้างว่าเป็นมนุษยธรรมหรือธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์บ้างมี ๕ ประการ คือ

๑) ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการปลงชีวิต เว้นจากการฆ่า การประทุษร้าย

๒) อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากการถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ เว้นจากการลักขโมย โกง ละเมิดกรรมสิทธิ์ ทำลายทรัพย์สิน

๓) กาเมสุมิจฉาราวา เวรมณี เว้นจากการประพฤติดีกาม เว้นจากการล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรักใคร่หวงแหน

๔) มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากการพูดเท็จ โกหกหลอกลวง

๕) สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี เว้นจากน้ำเมาคือสุราเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เว้นจากสิ่งเสพติดให้โทษ^๕

พระพุทธเจ้าทรงเตือนให้มนุษย์ทั้งหลายในโลกนี้ตกไม่ให้ออกอยู่ในความประมาท ดังพระปัจจุสมโณวาทที่ตรัสไว้ในมหาปริณิพพานสูตรว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เราเตือนท่านทั้งหลายว่า สังขารมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลาย จงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด” ผู้รักษาศีลก็ย่อมทราบและเข้าใจวัตถุประสงค์ คือประโยชน์มุ่งหมายของการบัญญัติพระวินัยแล้ว ก็จักเห็นหลักพุทธธรรมที่ทรงแสดงไว้อย่างแจ่มชัด ซึ่งมุ่งประโยชน์และความสุขของคนหมู่มาก เป็นหลักสำคัญในการเผยแผ่พระศาสนาของพระองค์ให้แพร่หลายในยุคนั้น ก่อนจะทรงบัญญัติสิกขาบท จึงแสดงประโยชน์ ๑๐ ประการ เป็นหลักการสำคัญแก่พระสาวกทั้งหลาย ดังนี้^๖

๑. สงฆสุญฺจาย	เพื่อความดีของสงฆ์
๒. สงฆผาสุคย	เพื่อความสำราญของสงฆ์
๓. ทมฺมมฺงฺกุณํ ปุคฺคคฺคานํ นิคฺคหย	เพื่อข่มบุคคลที่เกียจคร้าน
๔. เปสฺสานํ ภิกฺขุณํ ผาสุวิหาราย	เพื่อความอยู่ผาสุกของเหล่าภิกษุผู้มีศีลดีงาม
๕. ทิฏฐธมฺมิกานํ อาสวานํ สํวราย	เพื่อความสำรวมอาสวะในปัจจุบัน
๖. สมฺปรายิกานํ อาสวานํ ปฏิกฺขมคย	เพื่อป้องกันอาสวะที่เกิดขึ้นในอนาคต
๗. อปฺปสนฺนํ ปสาทาย	เพื่อความเลื่อมใสแก่ผู้ที่ยังไม่เลื่อมใส

^๕ที.ป.ป ๑๑/๒๘๖/๒๔๗,อง.ปญจก. ๒๒/๑๗๒/๒๒๗, อภ. วิ. /๓๕/๕๔๒/๕๕๖.

^๖ที.ม.๑๐/๒๘๑/๑๓๕-๑๓๖.

๘. ปสนุนาน ภิกขุโยภาวาย

เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นแก่ผู้ที่เลื่อมใสแล้ว

๙. สัทธมมจิตฺติยา

เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม

๑๐. วินยานุคฺคหยา

เพื่ออนุเคราะห์พระวินัย^{๑๑}

สิกขาปทานิ แปลว่า สิกขาบททั้งหลาย ได้แก่ บทที่กุลบุตรพึงศึกษา อธิบายว่า สิกขาบทนี้เป็นส่วนหนึ่งแห่งสิกขา คือศีลสิกขา สมาธิสิกขา ปัญญาสิกขา สิกขาบท ๕ ในที่นี้จัดในศีลสิกขา กุศลจิตที่เกิดจากการงดเว้น ๕ มีงดเว้นการฆ่า เป็นต้น อันกล่าวมาแล้วชื่อว่า สิกขา เพราะเป็นธรรมอันกุลบุตรพึงศึกษา ก็บรรดาองค์แห่งศีล ๕ องค์ใดองค์หนึ่ง ชื่อว่าบท เพราะอรรถว่าเป็นที่อาศัยของสิกขาเหล่านั้น ฉะนั้นองค์แห่งศีลเหล่านั้น มีเว้นการฆ่า เป็นต้น จึงชื่อว่าเป็นสิกขาบท เพราะเป็นส่วนหนึ่งแห่งสิกขา^{๑๒}

ความมุ่งหมายแห่งการบัญญัติศีลสิกขาบทที่ทรงแสดงไว้ เป็นหลักการและอุดมการณ์แห่งพุทธธรรม ที่ทรงคุณค่ายิ่ง โดยเฉพาะคุณธรรมขั้นต้น อันได้แก่หลักศีลธรรม กล่าวคือเบญจศีลที่จะเป็นบาทเบื้องต้นแห่งการเกิดขึ้นแห่งคุณธรรมขั้นสูงต่อไป เพราะเปรียบเทียบเป็นบันไดที่จะทำให้มนุษย์ทุกผู้ทุกคนได้ขึ้นไปในชั้นที่สูงที่สุด ตามกำลังแห่งความสามารถแห่งสติปัญญาของแต่ละคนที่มี เบญจศีล หรือศีล ๕ จึงจำเป็นที่ต้องรักษาให้เกิดมีแก่ทุกคนเพราะจะขาดศีล ๕ นี้ไม่ได้เลย เพราะอันจะหมายถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ก็จักไม่มีด้วยสิ่งนี้นั่นเอง ที่ถือกันเป็นประเด็นที่สำคัญสำหรับความเป็นมนุษย์ และได้พบพระพุทธศาสนา

๒.๒.๒ ประเภทของศีลในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ประเภทของศีล ในพระสูตรต้นตปิฎก ที่มณิกาย สิลขันธวรรค พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงจำแนกศีลสำหรับบรรพชิตพึงปฏิบัติไว้ ๓ ระดับ โดยสรุปได้ดังนี้ คือ

๑. จุลศีล (ศีลระดับเล็กน้อยหรือศีลเบื้องต้น) ได้แก่ การงดเว้นจากการฆ่า การลักขโมย การเสพเมถุน การพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ การพราหมณ์หรือทำลายพืชคาม การบริโภคเวลา การฟ้อนรำขับร้องประโคมดนตรี การประดับตกแต่งร่างกาย การนั่งนอนบนที่นอนที่นุ่งอันสูงใหญ่ การรับเงินและทอง การรับของอันไม่สมควรอย่างอื่น คือ ข้าวดิบ เนื้อดิบ สตรี ทาส แพะ แกะ สุกร ช้าง โค ม้า ลา ไร่นา ที่ดิน การเป็นทาส และการรับใช้คลุหัตถ์ การซื้อขาย การโกงผู้อื่น การรับสินบน การล่อลวง การพูดตลบตะแลง การตัด การจองจำ การตีชิง และการกรรโชก^{๑๓}

^{๑๑}วิ. มห.๑/๓๕/๒๖.

^{๑๒}อภิ. วิ. อ. ๒/๒/๕๐๔.

^{๑๓}ที.สี. ๑๑/๑๐๓/๓๐๕-๓๑๑.

๒. มัชฌิมคีล (ศีลระดับกลาง) ได้แก่ การงดเว้นจากการพรากฟิซคาม การบริโภคของสะสม การดูการละเล่น การเล่นการพนัน การนั่งนอนบนที่นอนที่นุ่งอันสูงใหญ่ การประดับตกแต่งร่างกาย การพูดเรื่องดิรัจฉานกถา (เช่น เรื่องพระราชา เรื่องโจร เรื่องกองทัพ เรื่องความเจริญหรือความเสื่อมของบ้านเมือง เป็นต้น) การพูดยกตนข่มท่าน การเป็นพหูและการรับใช้คฤหัสถ์ การพูดหลอกลวง หรือเลียบเคียงเพื่อแสวงหาลาภ^{๑๔}

๓. มหาศีล (ศีลระดับใหญ่ หรือศีลระดับสูง) ได้แก่ การงดเว้นจากการเลี้ยงชีพด้วยดิรัจฉานวิชาทั้งหมด เช่น เป็นโหรทำนายฝันหรือทำนายลักษณะ เสกเป่า หรือเดิมน้ำมันบูชาไฟ ดูทำเลหรือลักษณะบ้าน เป็นหมอผี เป็นหมอลงเลขยันต์ เป็นหมองู ดูฤกษ์ยาม ทำนายนักยตร์ ทำนายดวงดาว ทำนายฝนฟ้า ทำนายโชคกลาง ทำเสน่ห์ ทรงเจ้า บวงสรวง ทำขวัญ ประยูร ทำน้ำมัน เป็นต้น^{๑๕}

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ วัดพระเชตุวัน อารามของอานาถปิณฑิก เศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี ณ ที่นั้นแล พระผู้มีพระภาคได้รับสั่งเรียกภิกษุทั้งหลายมาตรัสว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อุบาสกประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ ย่อมถึงความครั่นคร้าม คือ

๑. เป็นผู้ฆ่าสัตว์
๒. เป็นผู้ลักทรัพย์
๓. เป็นผู้ประพฤติดิฉินกาม
๔. เป็นผู้พูดเท็จ
๕. เป็นผู้เสพของมึนเมาคือสุราเมรัย อันเป็นเหตุแห่งความประมาท^{๑๖}

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคลประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ ย่อมดำรงอยู่ในนรก เหมือนถูกนำไปฝังไว้ คือ

๑. เป็นผู้ฆ่าสัตว์
๒. เป็นผู้ลักทรัพย์
๓. เป็นผู้ประพฤติดิฉินกาม
๔. เป็นผู้พูดเท็จ
๕. เป็นผู้เสพของมึนเมาคือสุราเมรัย อันเป็นเหตุแห่งความประมาท^{๑๗}

^{๑๔} ที.สี. ๑๑/๑๐๔/๓๑๑-๓๑๕.

^{๑๕} ที.สี. ๑๑/๑๐๕/๓๑๕-๓๑๙.

^{๑๖} อัง.ปญจก. ๒๒/๑๗๑/๒๘๗.

^{๑๗} อัง.ปญจก. ๒๒/๑๔๕/๒๔๑.

สรุปได้ว่า ศีล คือ ความประพฤติดีทางกายและวาจา โดยมีเจตนางดเว้นจากความชั่วทางกาย เว้นจากการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม ทางวาจา เว้นจากการพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ และเว้นจากการดื่มสุราเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ศีลเป็นที่พึงเบื้องต้นแห่งการปฏิบัติธรรมทั้งปวง เพราะศีลกำจัดกิเลสอย่างหยาบ ที่จะเกิดขึ้นมาทางกายและทางวาจา ศีลเป็นประมุขของธรรมทั้งปวง คือเป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้นของการปฏิบัติธรรมอื่นต่อไป เพราะฉะนั้น พระพุทธองค์จึงจัดลำดับหลักคำสอนโดยจัด ศีลไว้เป็นอันดับแรก สมาธิเป็นอันดับสอง ปัญญาเป็นอันดับสาม ฉะนั้น การทำอย่างนี้ ชื่อว่าสำรวมกาย วาจา และใจ อันจะทำให้สามารถห้ามตนจากบาป คือ ความชั่วทั้งปวงได้ เมื่อปฏิบัติได้เช่นนี้ ชื่อว่าเป็นผู้มีศีล ศีลจึงมีคุณเป็นอันมากมีความไม่เดือดร้อนเป็นต้น เป็นอานิสงส์ดังพรรณนามาด้วยประการฉะนี้

๒.๒.๓ ความหมายของหลักเบญจศีล

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของเบญจศีลไว้ในพจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์ ว่า เบญจศีล ศีล ๕ คือ เว้นฆ่าสัตว์ เว้นลักทรัพย์ เว้นประพฤติผิดในกาม เว้นพูดปด เว้นของมีนเมา มีคำสมาทานว่า ๑) ปาณาติปาตา ๒) อทินนาทานา ๓) กาเมสุมิฉาจารา ๔) มุสาวาทา ๕) สุราเมรัยเมชฺชปมาทภูฏานา ต่อท้ายด้วย เวรมณี สิกขาปทํ สมาธิยามิ ทุกข้อ^{๘๘} และได้อธิบายไว้ว่า ความประพฤติชอบทางกายและวาจา การอยู่ร่วมกันของมนุษย์ต้องมีกฎหมายเพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนที่อยู่ร่วมกัน เพื่อความสงบเรียบร้อย แต่มนุษย์เรานั้นมีทั้งกายและจิต ซึ่งสังคมโดยทั่วไปต้องใช้กฎหมายเพื่อเป็นการจัดระเบียบให้พฤติกรรมของมนุษย์ไม่ให้ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น แต่ในด้านสภาวะจิตใจต้องมีการจัดระเบียบเช่นเดียวกัน คือ ศีลธรรม เพื่อเป็นการควบคุมจิตใจ ไม่ให้คิดไปในทางเบียดเบียนผู้อื่น โดยพื้นฐานความเป็นมนุษย์นั้นตามหลักธรรมในทางศาสนาโดยส่วนมากแล้วประชาชนชาวไทยนับถือศาสนาพุทธ และศีลธรรมขั้นพื้นฐานที่พุทธศาสนิกชนต้องมีหรือฝึกอบรมให้มีในตน คือ ศีล ๕ เพื่อเป็นเครื่องจัดระเบียบทางด้านจิตใจ^{๘๙}

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของเบญจศีลไว้ในพจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรมไว้ว่า เบญจศีล คือ ความประพฤติชอบทางกายและวาจา การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย การรักษาปกติตามระเบียบ ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว การควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน

^{๘๘}พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรม พุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๔๑.

^{๘๙}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๒.

- ๑) ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการปลงชีวิต, เว้นจากการฆ่าการประทุษร้ายกัน
- ๒) อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากการถือเอาของที่เขามิได้ให้, เว้นจากการลักขโมย, ละเมิดกรรมสิทธิ์, ทำลายทรัพย์สิน
- ๓) กามสุมิฉาจารา เวรมณี เว้นจากการประพฤติดีกในกาม, เว้นจากการล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรักใคร่หวงแหน
- ๔) มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากการพูดเท็จ, พูดโกหก, หลอกลวง
- ๕) สุราเมรยมชฺชปมาทฏฐานา เวรมณี เว้นจากน้ำเมา คือ สุรา และเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท, เว้นจากสิ่งเสพติดให้โทษ

ศีล ๕ ข้อนี้ ในบาลีชั้นเดิมส่วนมากเรียก สิกขาบท ๕ ข้อปฏิบัติในการฝึกตนบ้าง ธรรม ๕ บ้าง เมื่อปฏิบัติได้ตามนี้ ก็ถือว่าเป็นผู้มีศีล คือ ศีลเป็นเบื้องต้นที่จัดว่าเป็นผู้มีศีล คำว่า เบญจศีลที่มาในพระไตรปิฎก ปรากฏในคัมภีร์ชั้นอปทาน และพุทธวงศ์ ต่อมาในสมัยหลังมีชื่อเรียกเพิ่มขึ้นว่าเป็นนิจศีล ศีลที่คฤหัสถ์ ควรรักษาเป็นประจำ บ้างว่าเป็นมนุษยธรรม ธรรมของมนุษย์หรือธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์บ้าง^{๒๐}

สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายี) ได้นิพนธ์มงคลในพระพุทธศาสนา ซึ่งกล่าวถึงศีลว่า “ความตั้งใจงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ จากการลักทรัพย์ จากการประพฤติดีกในกาม จากการผู้เท็จ จากการดื่มสุราเมรัย ชื่อว่าเบญจศีล คือ ศีล ๕ เป็นระเบียบที่รักษาความประพฤติทางกาย วาจาให้เป็น ที่ปลอดภัยอันตรายแห่งชีวิต ร่างกายทรัพย์สินคุ้มครอง อันเป็นที่รักของตนและของผู้อื่น รักษาความ ศักดิ์ คือการเชื่อตรงต่อกันอันเป็นเหตุให้ไว้วางใจในกันและกันไว้ และผดุงความมีสติรอบคอบ อันเป็น เครื่องป้องกันการทำชั่ว พุคชั่ว ซึ่งเป็นการเบียดเบียนก่อทุกข์แก่กันมิให้เกิดขึ้น ศีล ๕ จึงเป็นวินัย ชั้นนอกที่ป้องกันรักษามนุษยชาติให้เป็นมิตรกัน ไม่เป็นศัตรูจองเวรซึ่งกันและกัน”^{๒๑}

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช ทรงนิพนธ์ประโยชน์ภายหน้าทำให้คน อยู่เป็นสุขความตอนหนึ่งว่า “...พระเจ้ากาลิงคะพร้อมทั้งประชาชนก็พากันรับศีลธรรมนั้นมาปฏิบัติ คือตั้งอยู่ในศีล ๕ ฝนก็ตกบริบูรณ์ ภัยทั้งปวงก็สงบ บ้านเมืองเกิดความผาสุกสมบูรณ์ ชาดกนี้แสดง อานุภาพของศีล แม้ไม่เชื่อในอานุภาพเหนือธรรมดา คิดดูตามเหตุผลธรรมดา ก็จะเห็นได้ว่าเมื่อพากัน

^{๒๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรม พุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๘), หน้า ๑๓๕.

^{๒๑} สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายี), มงคลในพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กิตติวรรณ, ๒๕๓๓), หน้า ๖๒.

มีศีล คือไม่ทำร้ายกัน ไม่ลักขโมยฉ้อโกงกัน เป็นต้น แล้วพวกนี้มีธรรมคือประพฤติประโยชน์แก่ผู้อื่นกันโดยทั่วไปแล้วก็จะเกิดความสุขสมบูรณ์แน่นอน”^{๒๒}

สมศักดิ์ สันธุระเวช และคณะ ได้ให้ความหมายของเบญจศีลหรือศีล ๕ ไว้ว่า เบญจศีลเป็นหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับข้อห้ามหรือข้อละเว้น ๕ ประการที่บุคคลจะต้องปฏิบัติตาม เพื่อจะได้ไม่เป็นผู้ประพฤติดิ ประพฤติชั่ว ไม่เป็นผู้เบียดเบียนหรือทำความเดือดร้อนให้แก่ตนเองหรือผู้อื่นมีดังนี้ คือ

๑) ละเว้นจากการเป็นผู้ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต หมายถึง การไม่ทำร้ายชีวิต ทรมาน รังแกผู้อื่นหรือสัตว์ทั้งหลาย ให้ได้รับความเดือดร้อน บาดเจ็บหรือล้มตาย ไม่ว่าจะกระทำด้วยตนเอง จ้างวานผู้อื่นให้กระทำ หรือกระทำด้วยวาจา แม้แต่การมีความคิดอาฆาตปรารถนาจะทำร้ายผู้อื่นก็เป็นสิ่งพึงละเว้นด้วย

๒) ละเว้นจากการเอาทรัพย์สินของที่เจ้าของมิได้ให้มาเป็นของตน หมายถึง ไม่ลักขโมย คดโกง หรือยึดเอาทรัพย์สินของ ๆ ผู้อื่นมาเป็นของตน โดยที่เจ้าของไม่อนุญาต ทั้งโดยวิธีขบฉวยโดยตรงหรือล่อลวงผู้อื่นให้มอบทรัพย์สินของแก่ตนโดยหลงเข้าใจผิด รวมทั้งไม่ใช้หรือจ้างวานผู้อื่นให้ไปละเมิดทรัพย์สินของ ๆ ผู้ใดอีกด้วย นอกจากนี้ยังต้องละเว้นการมีจิตละโมภอยากได้สิ่งของ ๆ ผู้อื่นด้วยวิธีการไม่สุจริตอีกด้วย

๓) ละเว้นจากการประพฤติดิในกาม หมายถึง การไม่ล่วงละเมิดในบุคคลที่มีใช้คู่ครองของตนในทางชั่ว ค้ายก วาจา ใจ

๔) ละเว้นจากการพูดเท็จ หมายถึง การไม่พูดในสิ่งที่ไม่เป็นความจริง ไม่พูดส่อเสียดให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย ไม่พูดคำหยาบคาย และไม่พูดเพื่อจ้อไร้สาระไม่มีประโยชน์หรือพูดในสิ่งที่ไม่ควรพูด

๕) ละเว้นจากการดื่มเครื่องดองของเมา หมายถึง การไม่ดื่มสุราและสิ่งเสพติดอื่น ๆ เช่น ฝิ่น กัญชา เฮโรอีน ยาบ้า ใบกระท่อม ตลอดจนการดมกาว ดมทินเนอร์ และไอระเหยต่าง ๆ อันจะทำให้ทรงสติไว้ไม่ให้เป็นเหตุให้ขาดความละอาย และสามารถทำความชั่ว ความผิดอื่น ๆ ได้โดยง่าย^{๒๓}

^{๒๒} สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช, ชีวิตจะเป็นสุขได้อย่างไร, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๗.

^{๒๓} สมศักดิ์ สันธุระเวช และคณะ, หนังสือเรียนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย สด.๖ ฉบับกระบวนกรสมบูรณ์แบบขั้นประถมศึกษาปีที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๓๕), หน้า ๒๕๓.

ในหนังสือเรื่องศีล ๕ พิมพ์เผยแพร่เนื่องในงานฉลอง ๑๐๐ ปี สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้ให้ความหมายของเบญจศีลหรือศีล ๕ ไว้ว่า เบญจศีลหรือศีล ๕ คือ เว้นจากการปลงชีวิตสัตว์ เว้นจากการเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ เว้นจากประพฤติดิในทางกาม เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการดื่มน้ำเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท^{๒๔}

พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวว่า ศีลธรรมกลับมาเมื่อโลกสงบเย็นปรมาตมธรรมกลับมาเพื่อโลกสว่างไสว ถ้าศีลธรรมไม่กลับมาโลกจะวินาศ ถ้าปรมาตมธรรมไม่กลับมาโลกจะมีคมน ดังนั้นทุกคนต้องช่วยกันทำให้กลับมาในฐานะเป็นสิ่งที่จำเป็นจะต้องมีสำหรับโลก ธรรมะ คือหน้าที่ที่ถูกต้องแก่ความรอด รอดชีวิตด้วยขอให้ธรรมะเป็นที่พึ่งสละ พระพุทธเจ้าท่านสอนอย่างนี้ มีธรรมะเป็นสละ มีตนเองเป็นที่พึ่ง มีตนเองเป็นสละ ต้องทำด้วยตนเองจะให้อื่นมาทำแทนไม่ได้ มีบอกให้ทราบว่ามีเคยพบที่ไหนในพระไตรปิฎกที่พระพุทธเจ้าสอนให้พึ่ง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ นี้ไม่มีหรือ มีแต่การสอนให้พึ่งตนเอง ให้พึ่งธรรมะ ก็จงปฏิบัติตามหลักพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นการปฏิบัติธรรม ก็กลายเป็นการพึ่งตนเองขึ้นมา ถ้าพระพุทธเจ้าช่วยเป็นไวยาสิยศาสตร์ ขึ้นมาอีกนั่นแหละ ส่วนภายนอกมาช่วยก็กลายเป็นไวยาสิยศาสตร์ พึ่งตนเอง ช่วยตนเอง จึงเป็นพุทธศาสน^{๒๕}

สรุปได้ว่า หลักเบญจศีลเบญจธรรมเป็นหลักธรรมคู่กันที่มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้ปฏิบัติ เว้นจากความชั่ว ให้ทำความดี เป็นหลักธรรมที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อการอยู่ร่วมกัน และผู้ประพฤติปฏิบัติตามหลักเบญจศีลเบญจธรรมย่อมได้รับผลดีทั้งแก่ตนเอง และสังคม

๒.๒.๔ ความมุ่งหมายของการรักษาเบญจศีล

การปฏิบัติตามหลักเบญจศีลนั้น เป็นเรื่องการดำเนินชีวิตด้วยดี ปราศจากเวรภัย เพราะศีลเป็นพื้นฐานของบุคคลทั่วไป เพื่อให้สังคมของมนุษย์และสัตว์อยู่ร่วมกันได้โดยไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน หรือแม้กระทั่งมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันก็จะอยู่ร่วมกันได้โดยปกติสุข และการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้นั้น จะต้องมีศีลเป็นแนวทางในการปฏิบัติ การรักษาศีลห้าจึงมีความมุ่งหมายในการป้องกันรักษาตนไม่ให้เสียหาย ของทุกสิ่งทุกอย่าง จะดีหรือจะเสีย จะคงทนถาวร หรือชำรุดหักพังโดยง่าย สำคัญอยู่ที่พื้นฐานของสิ่งนั้น ฉะนั้น ช่างก่อสร้างที่เขาจะสร้างตึก จึงต้องตอกเสาเข็มลงฐานรากตรงจุดที่จะรับน้ำหนักให้แข็งแรง

^{๒๔} คณะกรรมการฝ่ายจัดพิมพ์หนังสือที่ระลึก, หนังสือเรื่องศีล ๕, พิมพ์ครั้งที่ ๕. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๓), หน้า ๕๕.

^{๒๕} พุทธทาสภิกขุ, ธรรมะบันทึกรำลึก ๑๐๐ ปี พุทธทาส, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์, ๒๕๔๕), หน้า ๘.

ชีวิตของภุชงค์ก็เช่นเดียวกัน ต้องแบกน้ำหนัก เพราะเรื่องครอบครัว เรื่องหน้าที่ การงาน เรื่องญาติมิตร ความสุขความทุกข์ร้อยแปด จำจะต้องสร้างพื้นฐานของชีวิตให้มั่นคง จึงจะรับน้ำหนักไว้ได้อย่างปลอดภัย เราคงเคยเห็นคนที่มีพื้นฐานชีวิตไม่ดีพอ พอตนต้องรับภาระหรือ กระทบกระทั่งเข้า เลยกระทำความผิดถึงติดคุกติดตะรางก็มี นั่นแสดงถึงชีวิตที่พังทลายไป ในทางพระพุทธศาสนาได้ชี้จุดสำคัญที่จะต้องสร้างพื้นฐานไว้ให้มั่นคงเป็นพิเศษ ๕ จุด เป็นการปิด ช่องทางที่ตนเองจะเสีย ๕ ทางด้วยกัน และวิธีที่ว่านี้ก็คือ การรักษาศีล ๕ ข้อ กล่าวคือ ศีลข้อที่ ๑ ป้องกันความโหดร้าย ศีลข้อที่ ๒ ป้องกันความมัวเมา ศีลข้อที่ ๓ ป้องกันความใจเร็ว ศีลข้อที่ ๔ ป้องกันความขี้ปด ศีลข้อที่ ๕ ป้องกันความขาดสติ

๒.๒.๕ ขอบเขตการปฏิบัติตามหลักเบญจศีล

๑) เบญจศีล สิกขาบทที่หนึ่ง ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการฆ่าสัตว์มีชีวิต

การบัญญัติศีลข้อนี้ มุ่งให้มนุษย์ปลูกเมตตาจิตในสัตว์ทุกจำพวก หรือ แม้ในหมู่มนุษย์ ด้วยกัน เพราะเมตตาจิตนี้เป็นความดี มีทั่วไปทั้งในหมู่มนุษย์และสัตว์ดิรัจฉาน คำว่า “สัตว์” ในที่นี้ หมายถึง สัตว์ที่มีชีวิตทุกชนิด ทั้งมนุษย์และสัตว์ดิรัจฉาน ที่ว่ามีชีวิตนั้นนับตั้งแต่สัตว์นั้น มีปราณ หรือลมหายใจ ตั้งแต่อยู่ในครรภ์หรือในไข่ จนกระทั่งสิ้นลมหายใจ คือ ตาย สัตว์ทุกชนิดย่อมมีสิทธิ โดยชอบในการมีชีวิตของตนไปจนตาย ผู้ใดทำให้เขาเสียชีวิตด้วยเจตนาศีลของผู้นั้นก็ขาด เมื่อเพ่งเจตนาจิตเป็นใหญ่ ในสิกขาบทข้อนี้มีข้อพึงเว้น ๓ อย่าง คือ ๑) การฆ่า ๒) การทำร้ายร่างกาย และ ๓) การทรมาน

การฆ่า ได้แก่ การทำให้ตาย โดยต่างแห่งวัตถุ มี ๒ ประเภท คือ

๑. ฆ่ามนุษย์

๒. ฆ่าสัตว์ดิรัจฉาน

วัตถุที่ใช้ฆ่ามี ๒ อย่าง คือ

๑. ศาตรา วัตถุที่มีคมเป็นเครื่องฟันแทง เช่น หอก ดาบ เป็นต้น

๒. อาวุธ วัตถุไม่มีคม เช่น ไม้พลอง ก้อนดิน เป็นต้น

ฆ่ามนุษย์

ฆ่ามนุษย์ มีโทษหนักโดยวัตถุ ฝ่ายพุทธจักรปรับโทษภิกษุกระทำเป็นอาบัติปาราชิก ฝ่ายอาณาจักรปรับโทษแก่ผู้กระทำอย่างสูงสุดถึงขั้นประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต จะเบาลงมาก็โดยเจตนา การฆ่าโดยต่างแห่งเจตนาที่มีอยู่ ๒ ประเภท คือ ๑) ฆ่าโดยจงใจ และ ๒) ฆ่าโดยไม่จงใจ

ฆ่าโดยจงใจ หมายถึง สจิตตกะ ได้แก่ คิดไว้ที่แรกว่าจะฆ่าในขณะที่ใจไม่งุนงง แต่ เพราะเหตุแห่งความจงใจ ดังนี้

๑. ตกอยู่ในฐานะแห่งความโลภ เช่น โจรปล้นบ้าน แล้วฆ่าเจ้าทรัพย์ตาย
๒. ตกอยู่ในฐานะแห่งความพยาบาท เช่น ลอบฆ่าคนที่มิเวรต่อกัน
๓. พยายามใช้เครื่องมือ หรือ อุบายอย่างใดอย่างหนึ่งทำให้เขาตาย

ฆ่าโดยไม่จงใจ หมายถึง อจิตตกะ ได้แก่ ไม่ได้คิดไว้ก่อน แต่เพราะเหตุต่าง ๆ ดังนี้

๑. บังเอิญเป็น
๒. เพราะบันดาลโทสะ เช่นวิวาทกัน บันดาลโทสะขึ้นแล้วฆ่ากันตาย
๓. ประสงค์จะป้องกันตัว เช่นต่อสู้กันกับผู้ที่มาทำร้ายตัว และฆ่าเขาตาย
๔. เพราะไม่เกล้ง เช่น หมายดีพอหลาบจำ แต่ถูกที่สำคัญ ผู้ถูกตีนั้นตาย

การฆ่านั้นสำเร็จด้วยประโยค ๒ อย่าง คือ

๑. ฆ่าเอง เรียกว่า สาหัตถิกประโยค เป็นการลงมือฆ่าเอง
๒. ใช้ให้ผู้อื่นฆ่า เรียกว่า อาณัตถิกประโยค

ศีลข้อนี้ขาดทั้งฆ่าเอง และ ใช้ให้คนอื่นฆ่า

การใช้ให้คนอื่นทำนั้นเรียกว่า “นิยม” เป็นเครื่องวินิจฉัยว่า จะล่วงศีลหรือไม่ คำว่านิยม คือ วัตถุเครื่องกำหนดมี ๖ ประการ ดังนี้

๑. นิยมวัตถุ หมายถึง วัตถุที่ถูกฆ่า มีมนุษย์ และสัตว์ เป็นต้น
๒. นิยมกาล หมายถึง การกำหนดเวลาให้ฆ่า เช่น เวลาเช้า สาย บ่าย เย็น เป็นต้น
๓. นิยมโอกาส หมายถึง การกำหนดสถานที่ เช่น ในป่า ในบ้าน เป็นต้น
๔. นิยมเครื่องประหาร หมายถึง เครื่องประหารต่าง ๆ มี ศาสตรา อาวุธ เป็นต้น
๕. นิยมอิริยาบถ หมายถึง อิริยาบถต่าง ๆ มีการ ยืน เดิน นั่ง นอน เป็นต้น
๖. นิยมกิริยาวิเศษ หมายถึง วิธีใช้ฆ่า มี ฟัน แทะง ยัง เป็นต้น

ในนิยมทั้ง ๖ นี้ เมื่อสั่งให้เขาทำแล้ว ถ้าเขาทำถูกต้องตามนิยมนั้น จึงชื่อว่า ล่วงศีล แต่ถ้าผู้รับใช้ทำผิดจากนิยมที่เขาสั่งไป ไม่ชื่อว่าล่วงศีล เมื่อกล่าวโดยความเป็นกรรม มีโทษหนักเป็นขั้น ๆ มี ๓ ประการ คือ ๑) วัตถุ ๒) เจตนา และ ๓) ประโยค

โดยวัตถุ หมายถึง สิ่งที่มีตัวตน แยกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. ฆ่ามนุษย์ผู้หาความผิดมิได้ คือ ผู้ไม่ได้ประทุษร้ายตนเองและผู้อื่น มีโทษมาก เพราะเว้นจากเหตุจำเป็น
๒. ฆ่ามนุษย์ผู้มีอุปการะมาก เช่น บิดา มารดา ครู อาจารย์ มีโทษมาก เพราะตัดประโยชน์สุขของผู้อื่น
๓. ฆ่ามนุษย์ผู้มีคุณความดี มีโทษมาก เพราะไม่เป็นแต่ผลาญชีวิตเปล่า ยังทำลายล้างคุณที่เป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นประพฤติตามเสียด้วย

โดยเจตนา หมายถึง ความคิดอ่าน ความตั้งใจ จัดเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. ฆ่าโดยไม่มีสาเหตุ เช่น ผู้นั้นไม่มีโทษผิดถึงตายตามกฎหมายบ้านเมือง หรือไม่ได้จะทำร้ายตน มีโทษมาก

๒. ฆ่าด้วยกำลังกิเลสกล้า เช่น รับจ้างฆ่าเขา มีโทษมาก

๓. ฆ่าด้วยความพยายามอันร้ายกาจ ล้างผลาญเขาให้ถึงความพินาศ มีโทษมาก

โดยประโยค หมายถึง อาการสำหรับประกอบ (การกระทำ) ได้แก่ ฆ่าให้ลำบาก เช่น ทูบตีให้บอบช้ำกว่าจะตาย มีโทษมาก เพราะผู้ถูกฆ่าเสวยทุกขเวทนาแสนสาหัส

การฆ่าานั้น มิใช่แต่ห้ามฆ่ามนุษย์อื่นเท่านั้น แม้ฆ่าตนเองให้ตาย ก็ห้าม เพราะเท่ากับเป็นคนสิ้นคิด และการฆ่าตนเองนั้นมีชื่อเรียกว่า “อัตวินิบาตกรรม”

ฆ่าสัตว์ดิรัจฉาน

การฆ่าสัตว์ดิรัจฉานนั้น มีโทษเบาลงโดยวัตถุจากการฆ่ามนุษย์ ฝ่ายพุทธจักรปรับโทษแก่ภิกษุผู้กระทำให้เพียงปาจิตติย์ ฝ่ายอาณาจักรมีจำกัดโทษแต่เฉพาะการฆ่าสัตว์บางเหล่าที่หวงห้าม เมื่อกล่าวโดยความเป็นกรรม การฆ่าสัตว์ดิรัจฉาน มีโทษหนักเบาเป็นชั้นกัน โดยวัตถุเจตนา ประโยค

โดยวัตถุ หมายถึง สิ่งที่มีตัวตน แยกเป็น ๕ ประเภท คือ

๑. ฆ่าสัตว์ที่มีเจ้าของหวนแหน

๒. ฆ่าสัตว์ที่มีคุณ คือ อุปลาระ

๓. ฆ่าสัตว์ใหญ่อันจะใช้ประโยชน์ได้มาก

๔. ฆ่าสัตว์ของตนเอง

๕. ฆ่าสัตว์อันหาเจ้าของมิได้

ทั้งหมดนี้มีโทษมาก

โดยเจตนา หมายถึง ความคิดอ่าน ความตั้งใจ จัดเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. ฆ่าโดยหาสาเหตุมิได้

๒. ฆ่าด้วยกำลังกิเลสกล้า

๓. ฆ่าด้วยความพยายาม

โดยประโยค หมายถึง อาการสำหรับประกอบ (การกระทำ) ได้แก่ ฆ่าให้ลำบาก หรือน่าสมเพช เช่น วางยาเบื่อในหนองน้ำให้ปลาเมาตาย มีโทษมาก

ฉาปาณาติบาต หมายถึง ผู้รักษาศิลข้อนี้นอกจากระวังไม่ให้ขาดเพราะการฆ่าสัตว์แล้ว ถ้าเว้นจากการกระทำที่เป็นฉาของปาณาติบาตได้ด้วยแล้ว ก็จะทำให้ศีลของตนบริสุทธิ์ยิ่งขึ้น ถ้าเว้นไม่ได้ ศีลของตนก็ด่างพร้อย เหมือนผ้าที่ไม่ขาดแต่สกปรก ฉาปาณาติบาต คือ การทำร้ายร่างกาย และทรกรรม

การทำร้ายร่างกาย

ข้อนี้หมายเอาเฉพาะทำแก่นมนุษย์ แยกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. ทำให้พิการ คือ ทำให้เสียอวัยวะเป็นเครื่องใช้การ เช่น การทำให้เสียนัยน์ตา เสียขา เสียแขน เป็นต้น
๒. ทำให้เสียโฉม คือ ทำให้ร่างกายเสียรูป เสียงาม ไม่ถึงพิการ
๓. ทำให้เจ็บลำบาก คือ ไม่ถึงกับเสียโฉม แต่ทำให้เสียความสำราญ

ทรมาน

ข้อนี้หมายเอาเฉพาะสัตว์ดิรัจฉาน เพราะมนุษย์ไม่เป็นวัตถุอันใคร ๆ จะพึงทำทรมานได้ทั่วไป ทรมานนี้ได้แก่ ความประพฤติที่เหี้ยมโหดแก่สัตว์ ไม่มีความเมตตากรุณาปราณีสัตว์ ตามที่จำแนกไว้เป็นประเภท ดังนี้

๑. ใช้การ ได้แก่ การใช้การเกินกำลัง ไม่ปราณีสัตว์ ปล่อยให้หิวคอดอยากหิวจนไม่ได้หยุดพักผ่อนตามกาล ทำความสำราญของสัตว์ให้เสียไป ขณะใช้ก็เข่นตีอย่างทารุณ
๒. กักขัง ได้แก่ กักขังในที่คับแคบ จนเปลี่ยนอิริยาบถไม่ได้
๓. นำไป ได้แก่ นำสัตว์ไปโดยวิธีทรมาน เช่น ลากไป หรือผูกมัด เป่าไก่อ่ สุนัข หิวหาม เอาหัวลง เอาเท้าขึ้น หรือ เอาปลายังให้ทั่วยึดเย็ดกัน ปล่อยให้ดิ้นกระเสือกกระสนจนตาย
๔. เล่นสนุก เช่น เอาประทัดผูกหางสุนัข แล้วเอาไฟจุด หรือเอาไฟจุดบนกระดองเต่า เอาก้อนหินขว้างปานการเล่น เป็นต้น
๕. ผจญสัตว์ เช่น กัดปลา ชนโค (วัว) ชนกระบือ (ควาย) ตีไก่ กัดจิ้งหรีด เป็นต้น^{๒๖}

หลักวินิจัยปาณาติปาต พระอรธกถาจารย์ได้วางองค์ประกอบการละเมิดไว้ ๕ ประการ คือ

๑. ปาโณ สัตว์มีชีวิต
๒. ปาณสญญิตา ตนรู้ว่าสัตว์มีชีวิต
๓. วรกจิตต์ จิตคิดจะฆ่าให้ตาย
๔. อุปกุกโม ทำความพยายามฆ่า
๕. เตน มรณ สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น^{๒๗}

ศีลข้อนี้จะขาด ต่อเมื่อทำครบองค์ทั้ง ๕ ข้อ ข้างต้น หากไม่ครบขาดไปข้อใดข้อหนึ่งก็จะทำให้ศีลที่ตนรักษานั้นค้างพร้อย หรือศีลทะลุ ไม่ถึงกับขาดศีล

^{๒๖} สมเด็จพระมหาสมณเจ้าพระยาวชิรญาณวโรรส, เบญจศีลและเบญจธรรม. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๘.

^{๒๗} ม.อ. ๑๐/๒๐๒/๒๐๒.

อานิสงส์ของการรักษาศีลข้อปาณาติบาต

๑. ทำให้เป็นผู้ไม่มีภัย
๒. ทำให้จิตใจสบายนึกถึงแต่สิ่งที่ดีงาม
๓. ทำให้มีอายุยืน และมีสุขภาพดี
๔. ไว้ใจกันได้ไม่ต้องหวาดระแวง
๕. ทำให้ไม่ต้องมีความกังวลมุ่งหน้าศึกษาเล่าเรียนประกอบอาชีพการงานพัฒนา

สรุปได้ว่า หลักเบญจศีลในสิกขาบทที่ ๑ มีจุดมุ่งหมายเพื่อไม่ให้เบียดเบียนร่างกายและชีวิตของกันและกัน ดังนั้น ควรเว้นจากการฆ่า เว้นจากการทำร้าย และเว้นจากการเบียดเบียนร่างกายซึ่งกันและกัน และเมื่อปฏิบัติตามย่อมได้รับผลดี คือ ทำให้ไม่มีภัย ทำให้จิตใจสบายนึกถึงแต่สิ่งที่ดีงาม และมีอายุยืน สุขภาพดี

๒) เบญจศีล สิกขาบทที่สอง อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากการลักทรัพย์

ศีลข้อนี้บัญญัติขึ้น เพื่อป้องกันการทำลายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สมบัติของกันและกัน โดยหวังเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ เว้นจากการเบียดเบียนกันและกัน การประพฤติดังเช่นนี้ ได้ชื่อว่า ประพฤติดีธรรม เป็นบาป การเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ คือ ถือเอาด้วยอาการเป็นโจร ของที่เจ้าของมิได้ให้ กำหนดดังนี้

๑. วิญญูชนกทรัพย์ ได้แก่ ทรัพย์พัสดุที่มีวิญญูชนครอง เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย
๒. อวิญญูชนกทรัพย์ ได้แก่ ทรัพย์พัสดุที่ไม่มีวิญญูชนครอง เช่น บ้านเรือน เงิน ทอง
๓. สंहาริมทรัพย์ ได้แก่ ทรัพย์พัสดุที่เคลื่อนที่ได้ เช่น สัตว์เลี้ยง เติง รถยนต์
๔. อสังหาริมทรัพย์ ได้แก่ ทรัพย์ที่เคลื่อนที่ไม่ได้ ได้แก่ ที่ดิน และทรัพย์ที่ติดอยู่กับที่ เช่น ดึก บ้าน โรงรถ
๕. สิ่งของที่ไม่ใช่ของใคร แต่มีผู้รักษาหวงแหน ได้แก่ สิ่งที่เขาอุทิศบูชาปูชนียวัตถุในศาสนานั้น ๆ
๖. สิ่งของที่เป็นของในหมู่อันไม่พึงแบ่งกัน ได้แก่ ของสงฆ์ และของมหาชนในสโมสรสถานนั้น ๆ

เมื่อเพ่งถึงความประพฤติชอบธรรมในทรัพย์สมบัติของผู้อื่นเป็นสำคัญ พึงทราบในสิกขาบทนี้ ท่านห้าม ๓ ประการ คือ

๑. โจรกรรม ประพฤติเป็นโจร
๒. ความเลียงชีพอนุโลมโจรกรรม
๓. กิริยาเป็นฉายาโจรกรรม

โจรกรรม

การถือเอาสิ่งของที่ไม่มีผู้ให้ ด้วยการกระทำอย่างโจรทุกอย่าง จัดเป็นโจรกรรม ในทางศีลธรรม ท่านรวมไว้ ๑๔ วิธีด้วยกัน ดังนี้

๑. ลัก ได้แก่ การขโมยทรัพย์ของคนอื่นที่เจ้าของเขาไม่เห็น มีชื่อเรียกต่างกัน ดังนี้

๑.๑. ขโมย ในเวลาเจียบเห็นเขาดากผ้าไว้ ไม่ให้เจ้าของรู้ หยิบเอาของเขาไป

๑.๒. ย่องเบา เวลาสัจคน แอบเข้าไปในบ้าน หยิบฉวยเอาของต่าง ๆ ไป

๑.๓. ตัดช่อง จักหรือเจาะประตูหน้าต่างที่ปิดอยู่ แล้วหยิบเอาของเขาไป

๒. ฉก ได้แก่ การถือเอาของในเวลาเจ้าของเผลอ มีชื่อเรียกต่างกันตามอาการ ดังนี้

๒.๑. วังราว คนถือเอาของมากำลังเผลอ เข้าแย่งแล้ววิ่งหนีไป

๒.๒. ตีชิง ตีเจ้าของทรัพย์ให้เจ็บตัว แล้วถือเอาของเขาไป

๓. กรรโชก ได้แก่ การแสดงอำนาจหรือ ใช้อำนาจให้เขากลับและให้ขอ เรียกว่า ชู

หรือ จี้

๔. ปล้น ได้แก่ การรวมพวกกันหลายคน มีศาสตราวุธเก็บเอาของผู้อื่นด้วยอำนาจ

๕. ทุ ได้แก่ การอ้างกรรมสิทธิ์ ยืนยันเอาของคนอื่นมาเป็นของตน

๖. ฉ้อ ได้แก่ การกิริยาที่ถือเอาทรัพย์ของผู้อื่น เช่น รับฝากของแล้ว โกงเอาว่าเป็นของตน

๗. หลอก ได้แก่ กิริยาที่พูดปด เพื่อถือเอาของของผู้อื่น

๘. ลวง ได้แก่ กิริยาที่ถือเอาของผู้อื่น ด้วยแสดงของอย่างใดอย่างหนึ่งให้เข้าใจผิด

เช่น เครื่องชั่ง เครื่องตวงวัด

๙. ปลอม ได้แก่ กิริยาที่ทำของปลอมให้คนอื่นเห็นว่าเป็นของแท้ แล้วแลกเปลี่ยนเอา

ทรัพย์ไป

๑๐. ตระบัด ได้แก่ กิริยาที่ยืมของคนอื่นไปใช้ แล้วเอาเสีย เช่น ยืมของแล้วไม่ส่งคืน
กู้เงินเขาแล้ว เบี้ยวไม่ส่งดอก

๑๑. เบียดบัง ได้แก่ กิริยาที่ถือเอาเศษ เช่น ท่านให้ไปเก็บเงินค่าเช่าบ้าน ได้มากแต่ให้
ท่านน้อย

๑๒. ลักลอบ ได้แก่ กิริยาที่ลักลอบเอาของที่ต้องห้ามหลบหนีภาษี เช่น สินค้าเถื่อน
เป็นต้น

๑๓. สับเปลี่ยน ได้แก่ กิริยาที่ถือเอาสิ่งของของตน ที่เลวเข้าไปแทน แล้วเอาสิ่งของที่ดี
ของผู้อื่น

๑๔. ยักยอก ได้แก่ กิริยาที่ยักยอกทรัพย์ของตนที่จะต้องถูกยึด เอาไว้เสียที่อื่น

โจรกรรมมีลักษณะต่างประเภทที่กล่าวมานี้ บุคคลทำเองก็ดี ใช้ผู้อื่นทำก็ดี เป็นแต่รวมพวกไปกับเขาก็ดี เหล่านี้ชื่อว่า ประพฤติผิดเป็นโจรกรรมทั้งสิ้น เมื่อกล่าวโดยความเป็นกรรม มีโทษหนักเป็นชั้นกัน โดยวัตถุ เจตนา ประโยค

โดยวัตถุ ได้แก่ ของที่ทำโจรกรรมมีค่ามาก ทำความฉิบหายให้แก่เจ้าของทรัพย์มาก ก็มีทำมาก

โดยเจตนา ได้แก่ ถ้าถือเอาโดยโลภ มีเจตนากล้า ก็มีโทษมาก

โดยประโยค ได้แก่ ถ้าถือเอาโดยการฆ่า หรือทำร้ายเจ้าทรัพย์ หรือประทุษร้ายเคหสถาน และพัสดุของเขาก็มีโทษมาก

ความเลียงชีพอนุโลมโจรกรรม

ข้อนี้ ได้แก่ การแสวงหาพัสดุในทางไม่บริสุทธิ์ แต่ไม่นับเข้าในอาการเป็นโจรมีประเภทต่างๆ ดังนี้

๑. สมโจร ได้แก่ การกระทำอุดหนุนโจรกรรมโดยนัย เช่น รับซื้อของโจร ข้อนี้เป็นปัจจัยแห่งโจรกรรม

๒. ปลอกลอก ได้แก่ การคบคนด้วยอาการไม่ซื่อสัตย์ ด้วยหวังทรัพย์ของเขาฝ่ายเดียว เมื่อเขาสิ้นเนื้อประดาตัว ก็ทิ้งขว้าง ข้อนี้เป็นปัจจัยให้คนตกยาก

๓. รับสินบน ได้แก่ การถือเอาทรัพย์พัสดุที่เขาให้เพื่อช่วยทำธุระให้เขาในทางที่ผิด เช่น ข้าราชการรับสินบนจากประชาชน ข้อนี้เป็นปัจจัยให้บุคคลประพฤติผิดทางธรรม

กิริยาเป็นฉวยโจรกรรม

ข้อนี้ ได้แก่ การทำพัสดุของผู้อื่นให้สูญเสีย และเป็นสินใช้ตกอยู่แก่ตน มีประเภท ดังนี้

๑. ผลาญ ได้แก่ กิริยาที่ทำความเสียหายแก่ทรัพย์พัสดุของคนอื่น เช่น เผาบ้าน ทำร้ายโคกระบือ เป็นต้น

๒. หยิบฉวย ได้แก่ การถือเอาทรัพย์พัสดุของผู้อื่นด้วยความมั่งง่าย โดยไม่บอกเจ้าของ คิดเอาเองว่าเจ้าของไม่ว่าอะไร

หลักวินิจัยยอทินนาทาน พระอรรถกถาจารย์วางองค์ประกอบการละเมิดไว้ ๕ ประการ คือ

๑. ปรปริกคหิต์ ของนั้นมีเจ้าของหวงแหน
๒. ปรปริกคหิตสณญิตา ตนก็รู้ว่าของนั้นมีเจ้าของหวงแหน
๓. เถยยจิตตุ จิตคิดจะลัก
๔. อุกกโม พยายามเพื่อจะลัก
๕. เตน หรณิ นำของนั้นมาด้วยความพยายามนั้น^{๒๘}

^{๒๘} ม.อ. ๑๔/๒๓๓/๑๓๓.

ศีลข้อนี้จะขาด ต่อเมื่อทำครบองค์ทั้ง ๕ ข้อ ข้างต้น หากไม่ครบขาดไปข้อใดข้อหนึ่งก็จะทำให้ศีลที่ตนรักษานั้นค้างพร้อย หรือศีลทะลุ ไม่ถึงกับขาดศีล

อานิสงส์ของการรักษาศีลข้อทินนาทาน

๑. ทำให้ไว้วางใจกัน อยู่กันอย่างสงบ
๒. นอนตาหลับไม่ต้องคอยระวังโจรผู้ร้าย
๓. ทรัพย์สินไม่สูญหาย แต่เจริญเพิ่มพูนขึ้น
๔. งานที่สร้างสรรค์ขึ้นได้ผลสมบูรณ์ มีคุณภาพดีทำให้การพัฒนาเจริญก้าวหน้า

สรุปได้ว่า หลักเบญจศีลในสิกขาบทที่ ๒ มีจุดมุ่งหมายเพื่อไม่ให้มีการเบียดเบียน ทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตนโดยมิชอบ ดังนั้น ควรเว้นจากการถือเอาสิ่งของผู้อื่นโดยมิได้รับอนุญาต เว้นจากการฉ้อโกง เว้นจากการหลอกลวงเอาทรัพย์ผู้อื่น และเมื่อปฏิบัติตามย่อมได้รับผลดี คือ ทำให้เกิดความไว้วางใจกัน ทรัพย์สินก็มีแต่เจริญเพิ่มพูนขึ้น

๓. เบญจศีล สิกขาบทที่สาม กามสุมิจจาจารา เวรมณี เว้นจากการประพฤติดนินทาม

ศีลข้อนี้ ท่านบัญญัติขึ้น ด้วยหวังปลูกความสามัคคี สร้างความเป็นปึกแผ่น ป้องกันความแตกร้างในหมู่มนุษย์ และทำให้วางใจกันและกัน ชายกับหญิงแม้ไม่ได้เป็นญาติกัน ก็ยังมีความรักใคร่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ ด้วยอำนาจความปฏิพัทธ์ในทางกาม สิกขาบทนี้ แปลว่า เว้นจากการประพฤติดนินทามทั้งหลาย คำว่า “กามทั้งหลาย” ในที่นี้ได้แก่ กิริยาที่รักใคร่กัน ในทางประเวณี หมายถึง เมถุน คือ การส้องเสพกามระหว่างชายหญิง

การผิดในกาม หมายถึง การเสพเมถุนกับคนที่ต้องห้าม ผู้ใดเสพเมถุน (ร่วมประเวณี) กับคนที่ต้องห้าม ผู้นั้นทำผิดประเวณี ศีลข้อนี้ขาด เมื่อเพ่งความประพฤติไม่ให้ผิดเป็นใหญ่สำหรับชายและหญิง มีดังนี้

สำหรับชาย หญิงที่ต้องห้ามสำหรับชาย มี ๓ ประเภท คือ

๑) สตุตคามิกา หญิงมีสามี ที่เรียกว่า ภรรยาท่าน ได้แก่ หญิง ๔ จำพวก คือ

- ๑.๑. หญิงที่แต่งงานกับชายแล้ว
- ๑.๒. หญิงที่ไม่ได้แต่งงาน แต่อยู่กินกับชายอย่างเปิดเผย
- ๑.๓. หญิงที่รับสิ่งของ มีทรัพย์ เป็นต้น ของชายแล้วยอมอยู่กินกับเขา
- ๑.๔. หญิงที่ชายเลี้ยงเป็นภรรยา

๒) ญาตริภุชิตา หญิงที่ญาติรักษา คือ มีผู้ปกครอง ไม่เป็นอิสระแก่ตน ที่เรียกว่า หญิงอยู่ในพิทักษ์รักษาของท่าน คือ หญิงที่มารดาบิดารักษา หรือญาติรักษา

๓) ธมฺมรฺกฺขิตา หรือ จาริตา หญิงที่จาริตรักษา ที่เรียกว่า จาริตห้าม ได้แก่ หญิงที่เป็นเทือกเถาเหล่ากอ

๓.๑. เทือกเถา คือ ญาติผู้ใหญ่ นับย้อนขึ้นไป ๓ ชั้น มี ย่าทวด ยายทวด ๑ ย่า ยาย ๑ แม่ ๑ เหล่ากอ คือ ผู้สืบสายจากตนลงไป ๓ ชั้น มีลูก ๑ หลาน ๑ เหลน ๑

๓.๒. หญิงที่อยู่ใต้พระบัญชาในพระศาสนา อันห้ามสังวาสกับชาย เช่น ภิกษุณีในกาลก่อน หรือ แม่ชีในบัดนี้

๓.๓ หญิงที่บ้านเมืองห้าม เช่น แม่หม้ายงานท่าน อันมีในกฎหมาย

หญิง ๓ จำพวกนี้ จะมีฉันทะร่วมกัน หรือ ไม่ร่วมกัน ไม่เป็นประมาณ ชายร่วมสังวาส ด้วยก็เป็นกาเมสุมิฉนจาร

ในพระสูตรตันตปิฎกเล่มที่ ๑๔ จำแนกสตรีไว้ ๑๐ จำพวก คือ

๑. มาตุรูกิจิตา	หญิงที่มารดารักษา
๒. ปิตุรูกิจิตา	หญิงที่บิดารักษา
๓. มาตাপิตุรูกิจิตา	หญิงที่บิดามารดารักษา
๔. ภาตุรูกิจิตา	หญิงที่พี่ชายน้องชายรักษา
๕. ภคินีรูกิจิตา	หญิงที่พี่สาวน้องสาวรักษา
๖. ญาติรูกิจิตา	หญิงที่ญาติรักษา
๗. โคตตรูกิจิตา	หญิงที่โคตร หรือ แซ่รักษา
๘. ธรรมรูกิจิตา	หญิงที่ธรรมรักษา
๙. สารกษา	หญิงที่สามีรักษา
๑๐. สปริทพฺพชา	หญิงที่มีสินไหม คือ พระราชาทรงรักษา ^{๒๕}

ในมังคลัตถทีปนิภาค ๑ ท่านแบ่งสตรีมีสามี ๑๐ จำพวก คือ

๑. ธนุกิจิตา	หญิงที่ชายได้หรือซื้อมาด้วยทรัพย์เพื่อเป็นภรรยา
๒. จนนทวาสินี	หญิงที่อยู่กับชายด้วยความรักใคร่ชอบใจกันเอง
๓. โภควาสินี	หญิงที่อยู่เป็นภรรยาชายด้วยโภคะทรัพย์
๔. ปญฺญวาสินี	หญิงที่เข้าใจ ได้สัจว่าผ่าน่งฝ่าห่มแล้วอยู่เป็นภรรยา
๕. โอตปตฺตกนิ	หญิงที่ชายขอเป็นภรรยา มีผู้ใหญ่จัดการให้
๖. โอภตจุมภฏา	หญิงที่ชายช่วยปลงภาระอันหนักให้แล้ว ขอมเป็นภรรยา
๗. ทาสี จ ภริยา จ	หญิงที่เป็นทาสีอยู่ก่อน แล้วชายเอามาเป็นภรรยา
๘. กมฺมการี จ ภริยา จ	หญิงที่รับจ้างแล้ว ชายเอาเป็นภรรยา
๙. ธชาหฏา	หญิงที่ชายรบเข้าศึก ได้เป็นเชลยแล้ว เอาเป็นภรรยา
๑๐. มุหตติกา	หญิงที่ชายเอาเป็นภรรยาชั่วคราว ^{๒๖}

^{๒๕} ม.อ. ๑๔/๒๓๓/๑๓๓.

สำหรับหญิง ชายต้องห้ามสำหรับหญิง มี ๒ ประเภท คือ

๑. ชายอื่นนอกจากสามี เป็นวัตถุต้องห้ามสำหรับหญิงที่มีสามีแล้ว
๒. ชายที่จารีตห้าม เป็นวัตถุต้องห้ามสำหรับหญิงทั้งปวง

ชายที่จารีตห้ามนั้น มี ๓ จำพวก คือ

๑. ชายที่อยู่ในพิทักษ์รักษาของตระกูล เช่น ปู่ พ่อ ตา ทวด
๒. ชายที่อยู่ในพิทักษ์รักษาของธรรมเนียม เช่น นักพรต นักบวช
๓. ชายที่กฎหมายบ้านเมืองห้าม เช่น พระภิกษุ สามเณร

หญิงที่ไม่เป็นวัตถุเกมสุมิจฉาจารย์ของชาย มี ๔ อย่าง คือ

๑. หญิงที่ไม่มีสามี
๒. หญิงที่ไม่อยู่ในพิทักษ์รักษาของท่าน
๓. หญิงที่จารีตไม่ห้าม
๔. หญิงที่เป็นภรรยาของตน

ชายที่ไม่เป็นวัตถุเกมสุมิจฉาจารย์ของชาย มี ๔ อย่าง คือ

๑. ชายที่ไม่มีภรรยา
๒. ชายที่จารีตไม่ห้าม
๓. สามีของตน
๔. ชายที่ทำโดยพลการพ้นอำนาจของหญิง (เช่น ชายที่ข่มขืน)

โทษของเกมสุมิจฉาจารย์

เกมสุมิจฉาจารย์นี้ เป็นความประพฤติชั่วร้าย มีโทษทั้งทางโลก และทางธรรม ฝ่ายอาณาจักรกฎหมายลงโทษผู้ประพฤติล่วง ฝ่ายพุทธจักรก็จัดเป็นบาปแก่ผู้ทำ เมื่อกล่าวโดยความเป็นกรรมว่ามีโทษหนักเป็นชั้นกันโดยวัตถุ เจตนา ประโยค

โดยวัตถุ ถ้าเป็นการทำชั่ว หรือ ล่วงละเมิดในวัตถุที่มีคุณ มีโทษมาก

โดยเจตนา ถ้าเป็นไปด้วยกำลังราคะกล้า มีโทษมาก

โดยประโยค ถ้าเป็นไปโดยพลการ มีโทษมาก

หลักวินัยัยเกมสุมิจฉาจารย์ พระอรรถกถาจารย์ได้จัดวางองค์ประกอบการเล่นผิดไว้ ๔ ประการ คือ

๑. อคมนิยัตตุ	วัตถุอันไม่ควรถึง (มรรคทั้ง ๓)
๒. ตสุมี เสวนจิตตุ	จิตคิดจะเสพในวัตถุอันไม่ควรถึงนั้น

^{๓๐}พระสิริมงคลจารย์, มงคลสูตรที่ปณี, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญูณ, ๒๕๓๕), หน้า ๓๘๐.

๑. พูดเพื่อให้เขาแตกกัน เรียกว่า ส่อเสียด

๒. พูดเพื่อจะโก่งทวน เรียกว่า หลอก

๓. พูดเพื่อจะยกย่อง เรียกว่า ขอ

๔. พูดไว้แล้วไม่รับ เรียกว่า กลับคำ

๒) ทนสาบาน ได้แก่ กิริยาที่เลื่องลือว่า จะพูดตามจริง แต่ใจไม่ตั้งใจจริงตามนั้น มีพูดปิดเป็นลำดับบริวาร เช่น เป็นพยานทนสาบานไว้ แล้วเบิกความเท็จ เป็นต้น

๓) ทำเล่ห์กระเท่ห์ ได้แก่ กิริยาที่อวดอ้างความศักดิ์สิทธิ์อันไม่มีจริง เช่น อวดรู้วิชาของกระพัน ฟันไม่เข้ายังไม่ออก เป็นต้น ซึ่งเป็นอุบายหลอกลวง

๔) มารยา ได้แก่ กิริยาที่แสดงให้เขาเห็นผิด จากที่เป็นจริง หรือ ลวงให้เข้าใจผิด เช่น เป็นคนทุศีลก็ทำท่าทางให้เขาเห็นว่ามียศ เจ็บน้อยก็ครวญครางมาก

๕) ทำเลศ ได้แก่ พูดมุสาเล่นสำนวน เช่น เห็นคนวิ่งหนีเขามา เมื่อผู้ใดมาถามไม่อยากจะให้เขาจับคนนั้นได้ แต่ไม่ต้องการให้ใครตราหน้าว่าเป็นคนพูดมุสา จึงย้ายไปยืนที่อื่น แล้วพูดว่าตั้งแต่มายืนที่นี่ ยังไม่เคยเห็นใครวิ่งมาเลย

๖) เสริมความ ได้แก่ พูดมุสาอาศัยความเดิม แต่เสริมความให้มีมากกว่าที่เป็นจริง เช่น พรรณนาสรรพคุณยา

๗) อำความ ได้แก่ พูดมุสาอาศัยมูลเดิม แต่ตัดความที่ไม่ประสงค์จะให้รู้ออกเสีย เรื่องมากพูดให้เหลือน้อยปิดความบกพร่องไว้

โทษของมุสาวาท

บุคคลพูดมุสา มีโทษทั้งทางโลกและทางธรรม ทางโลกปรับโทษทางกฎหมายที่หักประโยชน์ของผู้อื่น ทางธรรมปรับโทษอย่างหนักถึงปาราชิก อย่างเบาปรับเสมอปาจิตติย์ กล่าวโดยความเป็นกรรมมีโทษหนักเป็นชั้นกัน โดยวัตถุ เจตนา ประโยค

โดยวัตถุ ถ้าข้อความนั้นเป็นเรื่องหักล้างประโยชน์ เช่นทนสาบาน เบิกพยานเท็จ กล่าวใส่ความท่าน หลอกหลวงเอาทรัพย์ท่าน มีโทษหนัก หรือ กล่าวมุสาแก่ผู้มีคุณ เช่น พ่อ แม่ ครู อาจารย์ เจ้านาย และ ท่านผู้มีศีลธรรม มีโทษหนัก

โดยเจตนา ถ้าผู้พูดคิดให้ร้ายท่าน กล่าวใส่ความท่าน มีโทษหนัก

โดยประโยค ถ้าผู้พูดพยายามทำให้เขาเชื่อสำเร็จ มีโทษหนัก

อนุโลมมุสา

อนุโลมมุสา คือ เรื่องที่พูดนั้นไม่เป็นจริง แต่ผู้พูดมิได้มุ่งจะให้ผู้ฟังหลงเชื่อ แยกประเภท ๒ อย่าง คือ

๑. เสียดแทง กิริยาที่ทำให้ผู้อื่นเจ็บใจ อ้างวัตถุไม่เป็นจริง กล่าวยกให้สูงกว่าพื้นเพเดิมของเขา เรียกว่า ประชด กล่าวทำให้เป็นคนเลวกว่าพื้นเพเดิมของเขา เรียกว่า คำ

๒. สับปลับ ได้แก่ พุดปดด้วยกะนองวาจา

โทษของอนุโลมมูสา

อนุโลมมูสา มีโทษทั้งทางโลกทางธรรม ทางโลกจัดว่าเป็นกิริยาที่หยาบช้าเลวทราม ไม่สมควรประพฤติทางธรรม จัดว่าเป็นบาป เมื่อกล่าวโดยความเป็นกรรม ก็มีโทษหนักเป็นชั้นกัน โดยวัตถุ เจตนา ประโยค

โดยวัตถุ ถ้าเป็นข้อความเป็นเรื่องประทุษร้ายท่าน เช่น พุดเสียดแทง มีโทษหนัก และกล่าวแก่ท่านผู้มีคุณ ก็มีโทษหนัก

โดยเจตนา ถ้าพุดใส่ร้ายผู้อื่น เช่น หวังจะให้ท่านเจ็บใจ และกล่าวเสียดแทง มีโทษหนัก

โดยประโยค ถ้าผู้พุดพยายามทำความเสียหายแก่ท่านสำเร็จ เช่น ยุให้ท่านแตกกัน และเขาก็แตกกัน มีโทษหนัก

ปฏิสสวะ

ปฏิสสวะ ได้แก่ เดิมรับคำของคนอื่นด้วยเจตนาบริสุทธิ์ แต่ภายหลังกลับใจ ไม่ทำตามที่ได้รับนั้น แม้ไม่เป็นการพุดเท็จโดยตรง แต่เป็นการทำลายประโยชน์ของคนอื่นได้ มี ๓ ประการ คือ

๑. ผิดสัญญา ได้แก่ สองฝ่ายทำสัญญากันว่าจะทำอย่างนั้น ๆ แต่ภายหลังไม่ทำอย่างนั้น เช่น ทำสัญญาจ้าง เป็นต้น

๒. เสียสัตย์ ได้แก่ ให้สัตย์แก่ท่านฝ่ายเดียวว่าตนจะทำ หรือ ไม่ทำเช่นนั้น ๆ แต่ภายหลังไม่ทำตามนั้น เช่น ข้าราชการ ผู้ถวายสัตย์สาบานแล้ว ไม่ทำตามนั้น

๓. ถิ่นคำ ได้แก่ รับว่าจะทำสิ่งนั้น ๆ แล้วภายหลังไม่ทำ เช่น รับว่าให้สิ่งนั้น ๆ และไม่^{๒๒}

โทษของปฏิสสวะ คือ ทำให้เสียชื่อเสียง ตามฐานที่ไม่ตั้งอยู่ในความสัตย์

ถ้อยคำที่ไม่เป็นมูสา

มีคำพุดอีกประเภทหนึ่ง ที่ผู้พุด ๆ ไม่จริง แต่ก็ไม่ประสงค์ให้ผู้อื่นเชื่อ เรียกว่า ขลาสัญญา คือ พุดตามความสำคัญ ผู้พุดไม่ผิดศีล แยกประเภทเป็น ๔ อย่าง คือ

๑. โวหาร ได้แก่ ถ้อยคำที่ใช้เป็นธรรมเนียม เพื่อความไพเราะทางภาษา เช่น เราเขียนจดหมายลงท้ายด้วยความนับถืออย่างสูง ทั้งที่เราไม่ได้นับถือเขาเลย เป็นต้น

๒. นิยาย ได้แก่ เรื่องเปรียบเทียบ เพื่อได้ใจความเป็นสุภาสิต ผูกนิยายขึ้น เช่น ลิเกละคร เป็นต้น

^{๒๒} สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, เบญจศีลเบญจธรรม, อ้างแล้ว, หน้า ๓๐.

๓. สำคัญผิด ได้แก่ ผู้พูดเข้าใจผิด พูดไปตามความเข้าใจของตนเอง เช่น จำวันผิด ใครถามก็ตอบอย่างนั้น

๔. พลัง ได้แก่ ผู้พูดตั้งใจว่าจะพูดอย่างหนึ่ง แต่ปากไหลไปพูดอย่างหนึ่ง

หลักวินิจัยมุสาวาท พระอรรถกถาจารย์ได้จัดวางองค์ประกอบการละเมิดไว้ ๔ ประการ คือ

๑. อญตวตฺถุ	เรื่องที่พูดเป็นเรื่องไม่จริง
๒. วิวาทจิตฺตํ	จงใจจะพูดให้ผิด
๓. ตชฺชโฆวยาโม	พยายามพูดคำนั้นออกไป
๔. ปรสฺส ตทตฺถ วิชานนํ	คนอื่นเข้าใจเนื้อความนั้น ^{๓๓}

อานิสงส์ของการรักษาสีลข้อมุสาวาท

๑. เป็นที่เชื่อถือเคารพรักใคร่ของคนทั่วไป
๒. ทำให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน
๓. ทำให้กิจการต่าง ๆ ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยดี และสำเร็จดี
๔. ทำให้เกิดความกล้าหาญเข้มแข็งและเชื่อมั่นตนเอง

สรุปได้ว่า หลักเบญจศีลในสิกขาบทที่ ๔ มีความมุ่งหมายเพื่อไม่ให้มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกันทางวาจา ดังนั้น ควรเว้นจากการพูดโกหก เว้นจากการทำเลศ และเว้นจากการพูดอวดความ และเมื่อปฏิบัติตามย่อมได้รับผลดี คือ เป็นที่เชื่อถือเคารพรักใคร่ของคนทั่วไป ทำให้เกิดความกล้าหาญเข้มแข็ง และเชื่อมั่นในตนเอง

๕) เบญจศีล สิกขาบทที่ ๕ สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี เว้นจากการดื่มสุราและเมรัย

ศีลข้อนี้บัญญัติขึ้น เพื่อให้คนรู้จักรักษาสติของตนให้บริบูรณ์ เพราะสุราเป็นของที่ทำให้ผู้ดื่มมึนเมา เมื่อมึนเมาแล้วย่อมทำให้เสียสติ เป็นที่ตั้งของความประมาท จะทำอะไรก็ผิดพลาด ทั้งเป็นเหตุทอนคุณความดีที่มีอยู่ให้น้อยลง เมื่อเสพเข้าไปแล้วทำให้สติเลือนลอย ขาดการควบคุมตนเอง ทำในสิ่งที่ไม่เคยทำ พูดในสิ่งที่ไม่เคยพูด เป็นเหตุให้ล่วงสิกขาบทอีก ๔ ข้อ ข้างต้นได้ ศีลข้อ ๕ นี้ นับว่ามีความสำคัญที่สุดในเบญจศีล

^{๓๓} พระสิริมงคลาจารย์. มงคลดุษฎีปิณี. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญูณ, ๒๕๓๕), หน้า ๒๐๘.

น้ำเมามี ๒ ชนิด คือ

๑. สุรา น้ำเมากลิ่นแล้ว ภาษาไทยเรียกว่า เหล้า

๒. เมรัย น้ำเมาที่ไม่ได้กลั่น เป็นของหมักดอง เช่นเหล้าดิบ น้ำตาลเมา กระแสของมีนเมาเสพติดต่าง ๆ เช่น ฝิ่น กัญชา ก็รวมเข้าในศีลข้อนี้ด้วย

ในปัจจุบันนี้มีสิ่งเสพติดให้โทษร้ายแรงระบาดอยู่ในหมู่เยาวชน เท่าที่ราชการพบแล้ว คือ

๑. สุรา หมายถึง เหล้า หรือ น้ำเมากลิ่นแล้ว ในปัจจุบัน คือ เหล้ายี่ห้อต่าง ๆ ที่มีจำหน่ายในร้านตลาดมากมาย ดังนี้

๑. ปิณธุสุรา สุราที่ทำด้วยแป้งข้าวเจ้า

๒. ปุปสุรา สุราที่ทำด้วยขนม เช่น ข้าวหมาก

๓. โอทนสุรา สุราที่ทำด้วยข้าวสุก

๔. กิณณปะกัจจิตสุรา สุราที่ทำด้วยแป้ง เชื้อสุรา

๕. สุมภารสงยุตตสุรา สุราทำด้วยผลไม้ เช่น องุ่น สับปะรด (เหล้าไวน์)^{๓๔}

๒. เมรัย หมายถึง น้ำเมาที่เกิดจากการหมัก หรือดอง หรือแช่ หรือน้ำเมายังไม่ได้กลั่นให้เป็นสุรานั้นเรียกว่า เมรัย เหมือนกัน ในน้ำเมาประเภทนี้จำแนกตามวัตถุที่ทำ ๕ ชนิด คือ

๑. ปุปผาสว เมรัยที่หมักด้วยดอกไม้

๒. ผลาสว เมรัยที่หมักด้วยผลไม้

๕. มธวาสว เมรัยที่หมักด้วยน้ำผึ้ง

๖. คุพาสว เมรัยที่หมักด้วยน้ำอ้อย

๗. สุมภารสงยุตตาสว เมรัยที่เอามะขามป้อม ผลสมอมาหมักไว้

โทษของการดื่มน้ำเมา

ในทิณนิกายปาฎิกวรรค สิงคาลกสูตร ได้แสดงโทษของการดื่มน้ำเมาไว้ ๖ อย่าง คือ

๑. สนุทิกุฎฐิกา ธนชาณี เป็นเหตุให้เสียทรัพย์

๒. กลหปุปวตฺตมฺหานี เป็นเหตุก่อวิวาท

๓. โรคานํ อายตน์ เป็นเหตุให้เกิดโรค

๔. อกิตฺติสณฺชนี เป็นเหตุให้เสียชื่อเสียง

๕. หิริ โกปินนิตุทฺสนี เป็นเหตุประพฤติมารยาทที่น่าอดสู

๖. ปญฺญา ยทุพฺพลีกรณิ ทอนกำลังปัญญา^{๓๕}

^{๓๔} พุ.อติ.อ.๑/๗๔

^{๓๕} ที.ปา. ๑๑/๑๗๕/๑๖๔.

โทษของการเสพฝัน

การเสพฝันนั้นมีโทษมาก เมื่อกล่าวแล้วแบ่งออกเป็น ๔ สถาน คือ

๑. เป็นเหตุให้เสียความสำคัญของร่างกาย
๒. เป็นเหตุก่อวิวาท
๓. เป็นเหตุเสียความดี
๔. เป็นเหตุเสียชื่อเสียง

โทษของการเสพกัญชา

กัญชาเป็นสิ่งเสพติดให้โทษเหมือนกัน เพราะฤทธิ์กัญชานั้น ย่อมทำมัตถลงค์ (มันในสมอง) และเส้นประสาทให้เสียไป ตาตาย เห็นอะไรผิดไปจากความจริง เช่น เห็นเชือกเป็นงู หูได้ยินอะไรอะไรไปจากความจริง เช่น ได้ยินเสียงกลองเป็นเสียงปี่น หรือเสียงฟ้าร้อง นี่จะทำอะไรก็ยังไม่ได้ ความคิดฟุ้งเฟ้อมักทำให้หว่าดกลัวไปต่าง ๆ เหมือนคนบ้าจึงไม่ควรเสพ

หลักวินิจัยสูตราเมรยมชฺชปมาทภูฏานา เวมณิ พระอรรถกถาจารย์ได้จัดวางองค์ประกอบการละเมิดไว้ ๔ ประการ คือ

๑. มทนียํ	น้ำเมา
๒. ปาตุกมฺมยตาจิตฺตํ	จิตคิดจะดื่มน้ำเมา
๓. ตสุโฆวยาโม	พยายามดื่มน้ำเมา
๔. ปิตปฺปเวสนํ	น้ำเมานั้นล่วงลำคองไป ^{๓๖}

ในปรมัตถโชติกะ มหาอภิธัมมัตถสังคหฎฐิกา จัดองค์ประกอบของศีลข้อสุราเมรัย ๔ ประการ คือ

๑. สุราเมรยภาโว	สิ่งที่เป็นสุราและเมรัย
๒. ปิวิตุกามตา	มีความประสงค์จะดื่ม
๓. ปิวนํ	ทำการดื่ม
๔. มทุทวํ	มีอาการมีนเมา ^{๓๗}

อานิสงส์ของการรักษาศีลข้อสุราเมรยมชฺชปมาทภูฏานา

๑. ไม่บั่นทอนสุขภาพและสติปัญญา
๒. ไม่สิ้นเปลืองทรัพย์สิน
๓. ไม่ก่อการทะเลาะวิวาท

^{๓๖} พ.อ.อ. ๑/๗๔/๒๖๕-๒๖๖.

^{๓๗} พระสังฆมณฑลโชติกะ ธรรมจริยะ, ปรมัตถโชติกะ มหาอภิธัมมัตถสังคหฎฐิกา ปริเฉทที่ ๕ เล่ม ๒, (กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ, ๒๕๓๕), หน้า ๑๑๒.

๔. ไม่ถูกชักจูงไปในทางที่ชั่วร้ายง่าย
๕. ไม่มีภาระกังวลจิตใจโดยใช้เหตุ
๖. ไม่เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท
๗. เป็นที่เคารพนับถือของคนทั่วไป

สรุปได้ว่า หลักเบญจศีลในสิกขาบทที่ ๕ มีความมุ่งหมายเพื่อไม่ให้ทำการอันเป็นโทษแก่ตนเอง และผู้อื่น ดังนั้น จึงควรเว้นจากสุราและสิ่งมีเมาทั้งปวง และเมื่อปฏิบัติตามย่อมได้รับผลดี เช่น ไม่สิ้นเปลืองทรัพย์ ไม่บั่นทอนสุขภาพและสติปัญญา และไม่ถูกชักจูงไปในทางที่ชั่วร้ายได้ง่ายอันอาจก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ตามมา

๒.๒.๖ อานิสงส์ของการรักษาเบญจศีล

การรักษาศีล หรือการปฏิบัติตามหลักเบญจศีล จัดว่าเป็นการทำบุญอย่างหนึ่งในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า “ศีลมัช” บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล ย่อมให้อานิสงส์แก่บุคคลผู้รักษา ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตามความเหมาะสมแก่ผู้นั้นหลายประการด้วยกัน ดังที่นักปราชญ์ได้กล่าวไว้เป็นบทฉันท์ภาษาบาลีสำหรับพระภิกษุสามเณรสรุปศีลในตอนท้ายว่า

สีเลน สุขติ ขนฺติ

สีเลน โภคสมปทา

สีเลน นิพพุติ ขนฺติ

ตสฺมา สิลํ วิโสธเย ฯ

แปลว่า คนจะไปสุคติสวรรค์ได้ เพราะสมาทานศีลให้บริสุทธิ์ เพราะไม่เคยมีคนทำบาปไปสวรรค์ได้เลย คนมั่งมีทรัพย์สิน เงิน ทอง ข้าวทาส บริวาร ข้าวของอุปโภค บริโภคมากมาย ล้วนแล้วแต่มีศีลนำไป แม้คนจะเข้านิพพานได้ จะต้องมีศีลเป็นฝ่ายนำ ฉะนั้น สาธุชนคนดีทั้งหลาย ควรพากันรักษาศีล พังกรรม ประกอบกรรมอันเป็นกุศล เว้นจากการอกุศลโดยประการทั้งปวง

ผู้รักษาเบญจศีลย่อมได้อานิสงส์ ดังนี้

- ๑) ไม่ต้องประสบความเดือดร้อนในภายหน้า
- ๒) ย่อมประสบความสำเร็จในการทำมาหากิน
- ๓) ชื่อเสียงเกียรติยศของผู้มีศีล ย่อมแพร่หลายไปในหมู่มนุษย์ (ในหมู่มนุษย์)
- ๔) ย่อมเป็นผู้ร่ำรวย ไม่เก้อเจียม เมื่อเข้าไปในหมู่ของผู้มีศีล
- ๕) เป็นผู้ไม่หลงทำกาลกิริยา คือ ก่อนตายก็มีสติ ตายไปอย่างสงบ ไม่ทรมานทรมาย
- ๖) เมื่อตายไปแล้ว ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ไม่ต้องตกนรก
- ๗) ผู้ที่บำเพ็ญศีลให้บริบูรณ์ มีสติบริบูรณ์ ย่อมทำตนให้สิ้นอาสวะคือ สิ้นกิเลสได้

๒.๒.๓ โทษของการละเมิดเบญจศีล

โทษของการละเมิดเบญจศีล มีดังต่อไปนี้

๑) ละเมิดศีลข้อแรกคือ การทำลายชีวิต หากทำลายชีวิตบุพพการีถือว่าเป็นอนันตริยกรรมคือกรรมหนัก กฎหมายระบุไว้ชัดเจนว่าประหารชีวิตสถานเดียว การฆ่า การทำลายชีวิตซึ่งเป็นการละเมิดศีลข้อ ๑ ผิดทั้งกฎหมายของบ้านเมือง และผิดศีล ผิดหลักพระพุทธศาสนาด้วย โทษของการละเมิดศีลข้อที่ ๑ คือการทำลายชีวิตนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า“ภิกษุทั้งหลาย ปาณาติบาต (การทำลายชีวิต) ที่บุคคลทำงานคู้้น ทำงานเคยตัวทำอยู่เรื่อย ๆ ไป ย่อมเป็นเหตุให้เกิดในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในกำเนิดเปรตวิสัย

วิบากคือเศษกรรม (ผลกรรมที่เหลือ) ของการทำลายชีวิตอย่างเบาที่สุด ย่อมชักให้ผู้ทำซึ่งเป็นมนุษย์ กลายเป็นคนอายุสั้น (พลันตาย)

๒) โทษของการละเมิดศีลข้อที่ ๒ คือ การลักทรัพย์ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย อทินนาทาน (การลักทรัพย์) ที่บุคคลทำงานคู้้น ทำงานเคยตัวทำอยู่เรื่อยไป ย่อมเป็นเหตุให้เกิดในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัย

วิบากหรือเศษกรรม เศษของโทษ ที่ละเมิดศีลข้อ ๒ คือลักทรัพย์ (อทินนาทาน) อย่างเบาที่สุด ย่อมชักให้ผู้ทำ ซึ่งเป็นมนุษย์กลายเป็นคนมีทรัพย์วินาศย่อยยับ (เช่น ถูกไฟไหม้หรือโจรผู้ร้ายปล้น เป็นต้น)

๓) โทษของการละเมิดศีลข้อที่ ๓ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า กาเมสุมิฉาจาร (การทำชู้) ที่บุคคลทำงานคู้้น ทำงานเคยตัวทำอยู่เรื่อยไป ย่อมเป็นเหตุให้เกิดในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัย

วิบากของกาเมสุมิฉาจาร (การทำชู้) อย่างเบาที่สุด ย่อมชักให้ผู้ทำ ซึ่งเป็นมนุษย์กลายเป็นคนถูกจองเวร

๔) โทษของการละเมิดศีลข้อที่ ๔ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า มุสาวาท (พูดปด หลอกลวง) ที่บุคคลทำงานคู้้น ทำงานเคยตัวทำอยู่เรื่อยไป ย่อมเป็นเหตุให้เกิดในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัย

วิบากคือเศษกรรม ของการพูดปดหลอกลวง อย่างเบาที่สุด ย่อมชักให้ผู้ทำ ซึ่งเป็นมนุษย์กลายเป็นคนถูกกล่าวคู่ด้วยความเท็จ

๕) โทษของการละเมิดศีลข้อที่ ๕ คือ สุราเมรัย นั้นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย การดื่มสุราเมรัย ที่บุคคลทำงานคู้้น ทำงานเคยตัวทำอยู่เรื่อยไป ย่อมเป็นเหตุให้เกิดในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัย

วิบากของการดื่มสุราเมรัย (เสพยาเสพติด) อย่างเบาที่สุดย่อมชักให้ผู้ทำ ซึ่งเป็นมนุษย์ กลายเป็นคนบ้า

๒.๓ สภาพการณ์ปัจจุบันของโรงเรียนศรีธรรมราชศึกษา

โรงเรียนศรีธรรมราชศึกษา ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๔ โดยมีมิชชันนารีอเมริกันเพรสไบทีเรียน เพื่อเผยแพร่พระกิตติคุณของพระเยซูคริสต์ เมื่อเริ่มแรกได้เปิดโรงเรียนเล็ก ๆ ใช้ชื่อโรงเรียนว่า "โรงเรียนอเมริกันสกูลฟอร์บอย (เอ เอ็ม ซี) ตั้งอยู่ที่ตำบล คลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (ปัจจุบันคือ คริสตจักรเบธเลเฮม) ในปี พ.ศ. ๒๔๕๒ โดยมีศาสนาจารย์อาร์ ดับคลิวโพสท์ เป็นครูใหญ่ ต่อมา มีสตาเลียา เจ คูเปอร์ รับหน้าที่ต่อ ในปี พ.ศ. ๒๔๕๘ ได้มีการย้ายเด็กหญิงซึ่งแต่เดิมได้รับมาเรียนร่วมกับเด็กชาย มาตั้งที่ ตำบลปากพูน (ปัจจุบันคือตำบลท่าวัง ซึ่งเป็นที่ตั้งของแผนกอนุบาลในปัจจุบัน) โดยใช้ชื่อโรงเรียนว่า "โรงเรียนศึกษากุมารี" โดยมีสมิธเลอว์ เป็นครูใหญ่ และ มีสเฮเลนแมกเคกซ์ ได้รับหน้าที่ต่อมา ในปี พ.ศ. ๒๔๖๑- ๒๔๖๖ ศาสนาจารย์เอคเคิลส์ และ ศาสนาจารย์เอฟ แอล สไนเตอร์ได้ผลัดเปลี่ยนกันจัดการดูแลโรงเรียนอเมริกัน หลังจากนั้น มิซซิส เฮเลน แมกเคกซ์ ได้รับหน้าที่ต่อ จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. ๒๔๗๓ ครูพลอด ณ นคร ก็ได้รับหน้าที่เป็นครูใหญ่ในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ โรงเรียนอเมริกันก็ได้เปลี่ยนชื่อเป็น "โรงเรียนศรีธรรมราชวิทยา" ได้ย้าย นักเรียนมัธยมศึกษามาตั้งในสถานที่ใหม่ คือที่ตำบลปากพูน (โรงเรียนศรีธรรมราชศึกษา แผนกประถมศึกษา - มัธยมศึกษา ในปัจจุบัน) ซึ่งเป็นที่ดินของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ประทานแก่มิชชันนารี ส่วนนักเรียนประถมศึกษายังอยู่ที่เดิมจนกระทั่งอาคารเรียนก่อสร้างเสร็จ จึงได้ย้ายนักเรียนประถมศึกษาไปอยู่ด้วยกัน ในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ โรงเรียนศรีธรรมราชวิทยา ได้รับการรับรองวิทยฐานะจากกระทรวง ศึกษาธิการให้เทียบเท่าโรงเรียนรัฐบาล ในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ มูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ซึ่งเป็นผู้รับมอบกิจการโรงเรียนทั้งสองต่อจาก คณะมิชชันนารี ได้พิจารณารวมโรงเรียนศึกษากุมาริกับ โรงเรียนศรีธรรมราชวิทยาเป็นโรงเรียน "ศรีธรรมราชศึกษา" จนกระทั่งปัจจุบัน ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้แยกแผนก English Program มาตั้งอยู่ที่ ถนนอ้อมค่ายวิชราชู ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเดิมเคยเป็นที่ตั้งของโรงเรียนพาณิชยการคณะพล

ปัจจุบันโรงเรียนศรีธรรมราชศึกษามีฐานะเป็นโรงเรียนของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย สหศึกษาเปิดรับนักเรียนหญิง ชาย ภายใต้การดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เปิดสอนในระดับก่อนประถมศึกษา ถึง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รับนักเรียน ไป – กลับ ในระดับก่อนประถมศึกษา และนักเรียนประจำในระดับประถมศึกษา - มัธยมศึกษา ตั้งอยู่เลขที่ ๑/๕ ถนนราชดำเนิน ตำบล ท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีเนื้อที่แผนกประถมและมัธยม ๔๑ ไร่ ๒ งาน แผนกอนุบาล ๑๐ ไร่ แผนก English Program ๒๐ ไร่ ศูนย์วิทยาศาสตร์ ห้องถื่นนานาชาติ ๗๗ ไร่ รวมทั้งสิ้น ๑๕๐ ไร่ ๒ งาน มีอาคารเรียนและอาคารประกอบ

ทั้งหมด ๒๓ หลัง บริเวณโดยรอบเป็นชุมชนเมืองอันประกอบด้วย สถานศึกษา กองทัพอากาศที่ ๔ โรงพยาบาล โรงแรม ธนาคาร เทศบาลเมืองนครนครศรีธรรมราช

ปัจจุบันการดำเนินกิจการของโรงเรียนอาศัสนาแนวทางการบริหารงานที่ได้วางไว้ในสมัยผู้บริหารรุ่นแรก ๆ และมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้ทันสมัยยิ่งขึ้น โดยการจัดการเรียนการสอนเป็น ๓ ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนมุ่งอบรมสั่งสอนนักเรียนเพื่อให้บรรลุตามปรัชญาของโรงเรียนที่ว่า "ความยำเกรงพระเจ้าเป็นบ่อเกิดของความรู้" ได้ดำเนินการพัฒนางานด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และหลักสูตร รวมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข

๒.๔ การปฏิบัติตามหลักเบญจศีลของนักเรียนโรงเรียนศรีธรรมราชศึกษา

ปัจจุบันนี้วัยรุ่นมีการปฏิบัติตนไม่เป็นไปในหลักของเบญจศีล อันเป็นเหตุมาจากความก้าวหน้าทางวิทยาการและการขาดการปลูกฝังความศรัทธาในเบญจศีลให้แก่วัยรุ่น โดยสถาบันที่มีหน้าที่ในการปลูกฝังความรู้ความเข้าใจ และประโยชน์ของการรักษาศีล ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบัน การศึกษา และสถาบันทางศาสนา เมื่อเบญจศีล อันเป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้นของการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ไม่ได้รับความศรัทธา ย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ทางสังคม เช่น เกิดการเอารัดเอาเปรียบกัน ในสังคม เกิดความแตกแยก จึงกล่าวได้ว่า หลักปฏิบัติเบื้องต้นของชาวพุทธก็คือ การสร้างศรัทธา และปศุทะ ให้เกิดขึ้นในพระรัตนตรัยโดยเจริญพุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ และสังฆานุสสติ คือ หมั่นระลึกถึงและพิจารณาในธรรมะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์คุณแห่งศีล เพื่อให้เกิดความศรัทธา แล้วศรัทธานั้นจะเป็นพละ คือ เป็นพลังผลักดันให้ก้าวหน้าต่อไป ตามทางปฏิบัติอันถูกต้องจนกว่าจะบรรลุถึงจุดหมายปลายทาง เพราะฉะนั้น ศรัทธาจึงเป็นหลักให้บุคคลเข้าถึงการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้เกิดความสุข สงบ ทั้งแก่ตนเองและสังคมรวมไปถึงประเทศชาติ

จากสภาพการณดังกล่าว ฝ่ายกิจการนักเรียนของโรงเรียนศรีธรรมราชศึกษาได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการแก้ปัญหาให้นักเรียนที่ขาดคุณธรรมและจริยธรรมที่มีจำนวนแต่จะเพิ่มมากขึ้น การทำการศึกษาการใช้หลักเบญจศีลในการดำเนินชีวิตของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนศรีธรรมราชศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน และเพื่อมุ่งให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมในสังคมต่อไป ทั้งนี้จุดมุ่งหมายสูงสุดเพื่อตอบสนองเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษา

พุทธศักราช ๒๕๔๒ ในการสร้างผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ดี เก่ง และมี
ความสุข

๒.๕ เอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ตรึงจิต รุ่งมะลั่ง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเชื่อเรื่องเบญจศีลของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจคำสอนเรื่องเบญจศีล ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับการถ่ายทอดอบรมสั่งสอนจากบิดามารดา ครูอาจารย์ พระสงฆ์ และญาติ ส่งผลให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยมีการปฏิบัติตามเบญจศีลบ้าง อยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด และยังมีพฤติกรรมที่ปฏิบัติสอดคล้องกับหลักเบญจศีล แต่มีบางพฤติกรรมที่ปฏิบัติสวนทางกับหลักเบญจศีลในแต่ละข้อ แม้ว่าจะไม่ผิดศีลทีเดียว แต่ก็ทำให้ศีลต่างพร้อย เช่น เคยชกต่อยเพื่อน เคยฆ่าสัตว์ เคยมีเพศสัมพันธ์ เป็นต้น ซึ่งมีบางพฤติกรรมกลุ่มตัวอย่างก็มีการทำผิดบ่อยๆ จนเกิดความเคยชิน เช่น การพูดโกหก ฆ่าสัตว์ ตบยุง เป็นต้น^{๓๘}

สุรัช เทพภรณ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติตามหลักเบญจศีลของนักเรียนโรงเรียนวิถีพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ กลุ่มโรงเรียนทาสบชัย ตำบลทาสบเส้า อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน” ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีการปฏิบัติตามหลักเบญจศีลโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก ประเด็นที่นักเรียนมีพฤติกรรมล่วงละเมิดเบญจศีลอยู่ในระดับน้อย คือ จิตยากันยุงหรือแมลงสาบในบ้าน ขึ้นรถโดยสารแล้วหลบหลีกเลี่ยงการจ่ายค่าโดยสาร ทำให้พ่อ-แม่เสียใจเพราะคำพูด ส่วนประเด็นที่นักเรียนมีพฤติกรรมล่วงละเมิด อยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ สูบบุหรี่ ชักชวนเพื่อนสูบบุหรี่^{๓๙}

นันทนา อังสุวรรณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่านิยมและการปฏิบัติเกี่ยวกับเบญจศีลของชาวพุทธในสังคมเมืองและชนบทที่อยู่ในและนอกโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง โดยศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านในอำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์” ผลการศึกษาพบว่า ประชากรส่วนใหญ่ยังคงมีค่านิยมและปฏิบัติต่อบุญศีลสอดคล้องตามหลักทฤษฎี คือ มีความเห็นว่าเบญจศีลมีความสำคัญมากและบัญญัติไว้ให้ทุกคนปฏิบัติเพื่อความสงบสุขของสังคม

^{๓๘}ตรึงจิต รุ่งมะลั่ง, “ความเชื่อเรื่องเบญจศีลของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา จังหวัดนครปฐม”, สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต, (วิทยาลัยศาสนศึกษา : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๗, หน้า ๑๔๑.

^{๓๙}สุรัช เทพภรณ์, “การปฏิบัติตามหลักเบญจศีลของนักเรียนโรงเรียนวิถีพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ กลุ่มโรงเรียนทาสบชัย ตำบลทาสบเส้า อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน”, สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๕๑, หน้า ๘๒.

และเห็นว่าการถือศีลนำไปสู่สุคติ พรั่งพร้อมด้วยทรัพย์และถึงความดับทุกข์ได้ อีกทั้งเห็นว่าเบญจศีลไม่ขัดกับสภาพสังคมปัจจุบันในการประกอบอาชีพหรือการพัฒนาความเจริญของชาติ แต่ยังมีประชาชนบางส่วนยังคงมีค่านิยมและการปฏิบัติต่อบุญศีลเบี่ยงเบน สืบเนื่องมาจากปัจจัย ๓ ประการ คือ อาชีพ ความเจริญทางด้านวัตถุและความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเขตเมือง ดังนั้นหมู่บ้านชนบทจะยังคงรักษาค่านิยมและการปฏิบัติต่อบุญศีล ได้ถูกต้องมากกว่าหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ซึ่งมีความใกล้ชิดกับเขตเมือง^{๑๐}

จิตภา จิตต์วิญญูณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พฤติกรรมและเจตคติต่อคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดหนองคาย” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีเจตคติต่อบุญศีลโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ลำดับตามค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่า คือ การละเว้นจากการลักทรัพย์ การละเว้นจากการเสพของมีนเมา การละเว้นจากการประพฤติดินในกาม การละเว้นจากการพูดเท็จ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การละเว้นจากการฆ่าสัตว์ ส่วนเจตคติต่อบุญธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ลำดับค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่า คือ ความมีสัมมาอาชีวะ ความสำรวมในกาม ความสัตย์ ความเมตตาการุณย์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ความมีสติรอบคอบ ผลการเปรียบเทียบพบว่า นักเรียนหญิง และนักเรียนชายมีเจตคติต่อบุญศีลเบญจธรรมไม่แตกต่างกัน^{๑๑}

บุญสนอง เรืองหนู ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อศีล ๕ : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ผลการวิจัยพบว่า

๑. ความคิดเห็นที่มีต่อศีล ๕ ของประชาชนตำบลทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง มีความคิดเห็นต่อศีลข้อที่ ๕ มากที่สุด รองลงมาคือศีลข้อที่ ๓ และศีลข้อที่ ๔ ตามลำดับ

๒. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อศีล ๕ จำแนกตามตัวแปรเพศ โดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อศีลข้อที่ ๑ ความคิดเห็นที่มีต่อศีลข้อที่ ๒ และความคิดเห็นที่มีต่อศีลข้อที่ ๕ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนความคิดเห็นที่มีต่อศีลข้อที่ ๓ และ ๔ ไม่แตกต่างกัน

^{๑๐}นนทนา อังสุวรังสี, “การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่านิยมและการปฏิบัติเกี่ยวกับเบญจศีลของชาวพุทธในสังคมเมืองและชนบทที่อยู่ในและนอกโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง โดยศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านในอำเภอโคกพระ จังหวัดนครสวรรค์” วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๓๓, หน้า. ๒๑๒

^{๑๑}จิตภา จิตต์วิญญูณ, “การศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พฤติกรรมและเจตคติต่อคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดหนองคาย”, บทความวิชาการการวิจัย, สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองคาย, ๒๕๔๕, หน้า ๑๗๕ .

๓. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อศีล ๕ ตามตัวแปรอายุที่แตกต่างกัน โดยรวมและความคิดเห็นที่มีต่อศีลข้อที่ ๓ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ แต่เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าความคิดเห็นที่มีต่อศีลข้อที่ ๑ ศีลข้อที่ ๒ และศีลข้อที่ ๔ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนความคิดเห็นที่มีต่อศีลข้ออื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

๔. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อศีล ๕ ตามตัวแปรสถานภาพการสมรสระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพ โดยรวมและรายข้อไม่แตกต่างกัน^{๔๒}

สุวัฒน์ มั่งสา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ทัศนคติและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับศีล ๕ ของชาวพุทธ” ผลการศึกษาพบว่า ความแตกต่างกันในด้านอาชีพ ทำให้ทัศนคติและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับศีล ๕ ของชาวพุทธมีความแตกต่างกันด้วย ซึ่งจากการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า ผู้มีอาชีพค้าขายและเกษตรกรรมมีค่าเฉลี่ยของคะแนนทัศนคติและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับศีล ๕ ของชาวพุทธสูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ โดย ผู้ที่มีอาชีพรับราชการมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีทัศนคติและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับศีล ๕ ของชาวพุทธแตกต่างกัน และยังพบอีกว่า ผู้ที่ไม่ได้ศึกษามีคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับศีล ๕ ของชาวพุทธสูงสุด สำหรับผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ยของคะแนนทัศนคติและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับศีล ๕ ของชาวพุทธต่ำที่สุด^{๔๓}

สารภี จันทร์ศรีนวล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การนำหลักจริยธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชน อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีการนำหลักจริยธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการปฏิบัติตามหลักเบญจศีล พบว่า การเว้นจากการทดลองสุบักัญชา เสพยาบ้าหรือสารเสพติดอื่นๆ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และการรู้จักควบคุมตนเองไม่ให้หลงใหลในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ส่วนด้านการปฏิบัติตามหลักเบญจธรรม พบว่า การละเว้นจากการค้าขายมนุษย์ สุรา ยาพิษ และเนื้อสัตว์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และการแบ่งปันสิ่งของที่ตนมีอยู่จนเกินความจำเป็นตามกำลังของตนให้ผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด^{๔๔}

^{๔๒}บุญสนอง เรืองหนู, “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อศีล ๕ : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลทะเลน้อย อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง”, **สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๕๑, หน้า ๕๓.

^{๔๓}สุวัฒน์ มั่งสา, “ทัศนคติและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับศีล ๕ ของชาวพุทธ”, **รายงานการวิจัย**, (สถาบันวิจัยญาณสังวร : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๔๒, หน้า ๑๔๒.

^{๔๔}สารภี จันทร์ศรีนวล, “การนำหลักจริยธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช”, **สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๕๐, หน้า ๑๔๔ .

เสาวนีย์ ตะโพนทอง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการนำศีล ๕ ไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า นิสิตนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องความหมายของศีล และรู้ว่าการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เป็นการละเมิดศีล ๕ ส่วนพฤติกรรมการนำศีล ๕ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน พบว่า นิสิตนักศึกษาจะละเมิดศีลข้อ ๑ เพราะต้องตบยุงหรือแมลงที่มาบกรวน ละเมิดศีลข้อ ๒ โดยทุจริตในการสอบ ลอกการบ้านหรือรายงานของเพื่อน ละเมิดศีลข้อ ๔ โดยเล่าเรื่องไม่ตรงกับความจริงต่อพ่อแม่ และละเมิดศีลข้อ ๕ โดยดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ สำหรับศีลข้อ ๓ พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ค่อยละเมิด สำหรับความแตกต่างทางพฤติกรรมพบว่า เพศชายจะละเมิดศีลข้อ ๓ มากกว่าเพศหญิง และค่าสหสัมพันธ์ระหว่างศีลทั้ง ๕ ข้อมีความสัมพันธ์กันทางบวกทุกข้อ^{๔๕}

อริชฐาน พูลศิลป์ศักดิ์กุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การรักษาศีล ๕ ของพุทธศาสนิกชนวัยแรงงาน : กรณีศึกษาเขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีการรักษาศีลข้อ ๑ เว้นจากการฆ่าสัตว์ ศีลข้อ ๒ เว้นจากการลักทรัพย์ ศีลข้อ ๓ เว้นจากการประพฤติดนินทา และศีลข้อ ๕ เว้นจากการดื่มสุราเมรัยในระดับมากที่สุด ส่วนการรักษาศีลข้อที่ ๔ เว้นจากการพูดปดอยู่ในระดับมาก โดยพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศและระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการรักษาศีล ๕ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ นอกนั้นคือ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับการรักษาศีล ๕^{๔๖}

พระมหาภยิต สุขวรรณคดี (สุภาลีโต) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การรักษาศีล ๕ ของนักศึกษาศาสนมทบ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ พ.ศ.๒๕๕๗” ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีการรักษาศีล ๕ บางวันมากกว่าทุกวัน มีความสัมพันธ์ในครอบครัวอยู่ในระดับสูง และมีความสนใจในพระพุทธศาสนา แต่มีการศึกษาหลักธรรมในวันอาทิตย์มีน้อย ส่วนความสนใจในพระพุทธศาสนาและการศึกษาหลักธรรมบางข้อ มีความสัมพันธ์กับการรักษาศีล ๕ คือ ๑. การพูดคุยหรือสนทนาธรรมกับเพื่อนๆ ๒. มีโอกาสไปพักที่วัดและอยู่ปฏิบัติธรรม ๓. ศึกษาธรรมจากหลักสูตรพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๔. ศึกษาธรรมจากโครงการเข้าค่ายคุณธรรม ๕. ศึกษาธรรมจากการอ่านหนังสือธรรมะและสิ่งตีพิมพ์ มีความสัมพันธ์กับระดับการรักษาศีล ๕ คือ $P < ๐.๐๕$ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ได้กำหนดไว้

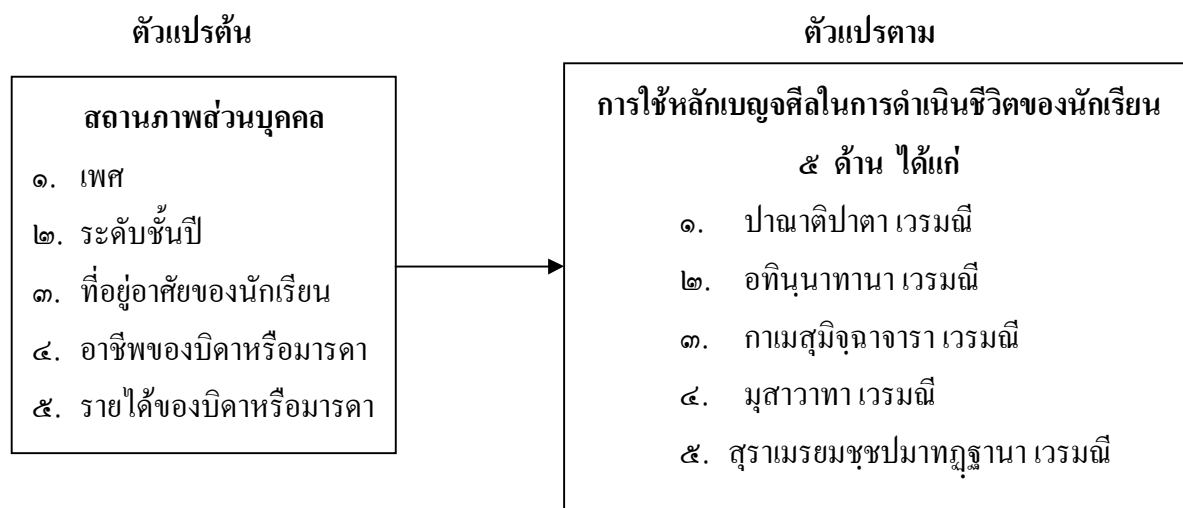
^{๔๕}เสาวนีย์ ตะโพนทอง กุลกัญญา ณ ป้อมเพ็ชร และมนตรี คู่ควร, “พฤติกรรมการนำศีล ๕ ไปใช้ในชีวิตประจำวันของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานคร”, รายงานการวิจัย, (คณะเทคโนโลยีการเกษตร : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง), ๒๕๕๘, หน้า ๑๒๑ .

^{๔๖}อริชฐาน พูลศิลป์ศักดิ์กุล, “การรักษาศีล ๕ ของพุทธศาสนิกชนวัยแรงงาน : กรณีศึกษาเขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร”, ปญฺหาพิเศษ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา), ๒๕๕๘, หน้า ๑๑๕

สรุปได้ว่า การศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เรื่องการปฏิบัติตามหลักเบญจศีล ซึ่งได้ทำการศึกษาค้นคว้าโดยภาพรวม จัดว่าเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่ช่วยควบคุม จัดเกลาพฤติกรรมของคนในสังคมให้เป็นคนดีมีศีลธรรมตามหลักของพระพุทธศาสนา โดยเว้นจากทุกซ์เวรภัยด้วยการเบียดเบียนกันทางด้านชีวิต ทรัพย์สิน คู่ครอง สัจจะ และการขาดสติสัมปชัญญะ แต่ยังมีบุคคลปฏิบัติตามหลักเบญจศีล ได้ไม่ครบถ้วน ปัญหาทางสังคมที่เกิดจากการไม่ปฏิบัติตามหลักเบญจศีล เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปล้นฆ่า ปัญหาทุจริต ลักขโมย

๒.๖ สรุปกรอบแนวคิด

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญของการใช้หลักเบญจศีลในการดำเนินชีวิต, แนวคิดเกี่ยวกับหลักเบญจศีล, สภาพการณ์ปัจจุบันของโรงเรียนศรีธรรมราชศึกษา, การปฏิบัติตามหลักเบญจศีลของนักเรียนโรงเรียนศรีธรรมราชศึกษา ตลอดจนการทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง “การใช้หลักเบญจศีลในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนศรีธรรมราชศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย